

DOKUMENTY A MATERIÁLY

VOJENSKÁ SYMBOLIKA MINISTERSTVA OBRANY SR A OZBROJENÝCH SÍL SLOVENSKEJ REPUBLIKY V PRIESEČNÍKU HERALDIKY, FALERISTIKY A VEXILOLOGIE PO ROKU 2002

IMRICH PURDEK

PURDEK, I.: Military Symbolism of the Ministry of Defense SR and Armed Forces of the Slovak Republic at the Intersection of Heraldry, Phaleristics and Vexillology after 2002. *Vojenská história*, 4, 20, 2016, pp 76-110, Bratislava.

The aim of the study was to assess and subsequently analyse the processes of creation, development and evaluation of military symbolism of the Ministry of Defense in terms of heraldry, phaleristics and vexillology since 2002 until now. The said time milestone refers to the gradual takeover of guarantees for the development of military symbolism by the Institute of Military History under the Ministry of Defense in 2000 – 2001.

In his work, the author analyzes gradually the individual guidelines determining the military symbolism and elevates their continuous improvement in terms of professionalism especially, i.e. in terms of accuracy of the terminology and principles according to the three auxiliary history studies used in military symbolism, which include heraldry, phaleristics and vexillology.

In terms of content, the author divided the study in three parts. Following a short introduction, he analysed the individual stages of creation of the Slovak military symbolism in 2002 – 2016. He pointed out to several deficiencies in individual legislative standards, their gradual correction and clarified the competences, scope of operation and activity of the Committee for Military Symbols.

In the subsequent parts, he focused his attention gradually on the signs and badges, military honours and battle flags. He placed each segment of military symbolism in the context, defined it, pointed out the main principles of creation thereof, mentioned the applicable legislative standards and presented examples of particular composition and content solution. For better illustration, the examples were supplemented with pictures. Military Symbolism. Slovak Republic. Y. 2002-2016.

Úvod

Armáda Slovenskej republiky od svojho vzniku plnila úlohy spojené s obranou slobody, nezávislosti, suverenity, územnej celistvosti Slovenskej republiky a pomáhala pri odstraňovaní následkov živelných pohrôm a katastrof ohrozujúcich ľudské životy alebo majetok vo veľkom rozsahu.¹ Súčasne sa v rámci tohto procesu vytvárali nové základy, zvyky na usporiadanie a reguláciu vzťahov, foriem správania a konania jej príslušníkov

¹ Zákon č. 3/1993 Z. z. o zriadení Armády Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

vo vojenskom prostredí, v novotvoriacom sa armádnom organizme. Tento vývoj zákonite potvrdil, že neoddeliteľnou súčasťou národných a vojenských tradícií Armády SR sa stala vojenská symbolika, ktorá má nezastupiteľné miesto v procese výchovy jej príslušníkov.

Vojenská symbolika vytvárala priestor pre formovanie pevného morálneho ducha, hrdosti na príslušnosť k vojenskému zväzu, zväzku a útvaru, jednotke, zariadeniu, k vojenskej škole, jednotlivým hlavným druhom vojsk a služieb (pozemnému vojsku, letectvu a PVO, delostrelectvu, spojovaciemu, ženijnému vojsku atď.) k Armáde SR a armáde všeobecne.

Bezprostredne po vzniku Armády SR sa slovenská vojenská symbolika tvorila v podmienkach, ktoré pretrvávali ešte z minulých čias, s mnohými rysmi československej vojenskej symboliky. Vo vojenských útvaroch, na vojenských školách a zariadeniach vznikali rôzne vojenské symboly (znaky, logá, odznaky, plakety a pod.), tak ako je to zaužívané aj vo väčšine iných armád. V prvopočiatku sa problémy a nejasnosti prejavovali najmä v tom, že sa kopírovali jednotlivé druhy vojenskej symboliky z iných armád, najmä armád štátov západnej Európy, pritom sa nerešpektovali naše národné osobitosti, ako aj všeobecne platné zásady a pravidlá heraldiky, faleristiky a vexilológie – pomocných vied historických. Prax v krátkom čase však potvrdila tieto tendencie a ukázala na nevyhnutnosť riešenia tohto stavu. Ukázalo sa, že vojenská symbolika sa tvorí a rozvíja živelné, nekoncepčne, pretože aj existujúce právne normy pre oblasť symboliky neobsahovali žiadne pravidlá pre jej tvorbu.

V štúdií pozornosť venujeme procesu poznávania, tvorbe, vývoju a posudzovaniu vojenskej symboliky len z hľadiska jej užšieho významu. Obsahuje veľké množstvo odborne popísaných symbolov, ktoré sa nám podarilo pre porovnanie jednotlivých druhov vhodným spôsobom (v obrazovej prílohe) doplniť príslušnými ilustráciami a obrázkami.

Tvorba a vývoj vojenskej symboliky pri uplatňovaní pravidiel heraldiky, faleristiky a vexilológie po roku 2002

Na základe skúseností z výskumu, tvorby a vývoja vojenskej symboliky v rezorte ministerstva obrany sme dospeli k záveru, že v užšom význame môžeme za vojenské symboly považovať vojenskú bojovú zástavu, znak a odznak (odznaky vojenských špecialistov) a vojenské vyznamenania. Medzi symboly širšieho významu, okrem vojenskej rovnosaty, ktorá má svoj špecifický význam, zaradíme čestné a historické názvy a označovanie vojenských hodností. Medzi ďalšie dopĺňujúce symboly označujúce profesijné zaradenie a zameranie príslušníkov armády môžeme zaradiť rozlišovacie znaky druhov vojsk a služieb a ich farebné rozlíšenie a niektoré ostatné odznaky. Každý zo symbolov užšieho a širšieho významu, ako aj ďalšie dopĺňujúce symboly, majú svoj špecifický význam a prešli dlhším vývojom.

Ministerstvo obrany SR a Generálny štáb Ozbrojených síl SR prijali zásady na reguláciu tvorby, vývoja a odborného dohľadu pri vytváraní vojenskej symboliky. Smernice na výber názvov, sviatkov, symboliky a na utváranie tradícií vojenských zväzkov, útvarov, škôl a zariadení Armády SR, z roku 1994, vychádzali zo všeobecne platných právnych noriem a zákonov.² Uvedená právna norma všeobecne stanovovala zásady a spôsob výberu a používania názvov vojenských zväzkov, útvarov, škôl a zariadení; zásady a spôsob výberu a vyhlasovania sviatkov, slávnostných dní zväzkov, útvarov, škôl a zariadení a pamätných dní druhov vojsk; vymedzenie symboliky, postup pri

² RMO č. 28/1994 Príloha 1 Smernice na výber názvov, sviatkov, symboliky a na utváranie tradícií vojenských zväzkov, útvarov, škôl a zariadení Armády SR.

jej utváraní, zhotovovaní a používaní a označovaní zväzkov, útvarov, škôl a zariadení a spôsob priznania a používania znaku, obsah a spôsob výroby plakety. Boli riešené aj administratívne pravidlá a ďalšie opatrenia, odporúčania na zavedenie a vedenie kroniky, pamätnej knihy a vyhotovenia pamätného listu a pod. Výsledky v oblasti tvorby a rozvoja vojenskej symboliky ukázali na celý rad nedostatkov.

Práve pri vzniku Armády SR sa počítalo, že vojenská symbolika v širšej miere bude predstavovať aj osobitú a zvláštnu časť symboliky s vlastnými špecifickými zásadami a pravidlami sledujúcimi aj praktickú vojenskú účelnosť.

Skúsenosti a prax ukázali, že niektoré normy, zásady a kritériá uvedené v smerniciach na výber názvov, sviatkov, symboliky a na utváranie tradícií vojenských zväzkov, útvarov, škôl a zariadení Armády SR boli svojím obsahom široké a všeobecné. Pretože neobsahovali konkrétne pravidlá a normy pre tvorbu a vývoj vojenskej symboliky, nebolo ich možné realizovať v podmienkam armádneho organizmu z objektívnych, ale aj subjektívnych príčin. V marci 1997 prijatím Koncepcie využívania národných a vojenských tradícií v rezorte ministerstva obrany sa vytvorili nové podmienky, okrem iného, aj pre tvorbu a rozvoj vojenskej symboliky. V nadväznosti na prijatú koncepciu bol v roku 1997 vydaný nový predpis – smernice na výber a priznávanie názvov vojenským telesám a ich symbolika.³

Z pohľadu tvorby a rozvoja slovenskej vojenskej symboliky smernice z roku 1994 a 1997 mali vážne nedostatky, pretože neobsahovali konkrétne pravidlá pomocných vied historických, najmä heraldiky⁴, faleristiky⁵ a vexilológie⁶. Tieto tri vedné disciplíny sa navzájom musia komplementárne dopĺňať pri riešení výskumu a tvorbe v oblasti vojenských symbolov, pričom heraldika má veľmi úzky vzťah k faleristike. Pri výskume, ako aj pri tvorbe vojenských vyznamenaní, pri ich odbornom popisovaní uplatňujeme mnohé pravidlá a zásady heraldiky. Heraldika je aj najbližšou príbuznou vedou vexilológie. Pri vexilologickom popisovaní používame niektoré heraldické pravidlá a taktiež využívame heraldický⁷ aj vexilologický⁸ pojmový aparát.

Na prelome rokov 2000/2001 v oblasti vojenskej symboliky prebral postupne Vojenský

³ RMO č. 22/1997 Koncepcia využívania národných a vojenských tradícií v rezorte ministerstva obrany. Koncepcia bola schválená 3. kolégiom ministra obrany v marci 1997 a 24. apríla 1997 boli schválené ministrom obrany SR smernice na výber a priznávanie názvov vojenským telesám a ich symbolika, Príloha I RMO č. 70/1997.

⁴ Heraldika, pomocná veda historická, ktorá sa zaoberá štúdiom, súhrnom pravidiel a zvykov, podľa ktorých znaky tvoríme, popisujeme, určujeme a kreslíme. VRTEL, Ladislav. *Heraldická terminológia*. Bratislava : Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2009, s. 14, 15, 16, 22, 24. ISBN 978-80-970196-0-0.

⁵ Faleristika, pomocná veda historická, ktorá sa zaoberá štúdiom vonkajších a vnútorných vlastností faleristického materiálu, čiže insígnií rytierskych rádov a spoločností a vyznamenaní vo faleristickom ponímaní, ktorými sú viditeľne nositeľné a neprenosné ocenenia zásluh v podobe radov a dekorácií.

⁶ Vexilológia, jej predmetom je skúmanie, tvorba a popis zástav, vlajok, štandard a praporov, ich história vývoja, symbolika a vzájomná odlišnosť. VRTEL, L. *Symboly vo vetre vejúce*. In *Historická revue*, roč. III, 1993, č. 1, s. 25. ISSN 1335-6550.

⁷ VRTEL, Ladislav. *Heraldická terminológia*. Bratislava : Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2009, ISBN 978-80-970196-0-0.

⁸ PURDEK, Imrich. *Československá a slovenská vojenská symbolika v priesečníku heraldiky, faleristiky a vexilológie (1914 – 1945)*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2015, s. 22-24. ISBN 978-80-89523-31-3.

historický ústav⁹ garanciu za jej rozvoj v rezorte ministerstva obrany (v rámci Ministerstva obrany SR a Generálneho štábu Ozbrojených síl SR). Jeho pozornosť sa sústredila na skvalitnenie zloženia Rady pre vojenskú symboliku, ktorá sa mala stať rozhodujúcim článkom pri posudzovaní vojenskej symboliky podľa pravidiel a kritérií heraldiky, faleristiky a vexilológie. V roku 1998 bola doplnená uznávaným slovenským heraldikom prof. PhDr. Jozefom Novákom, DrSc.,¹⁰ ktorý svojimi odbornými vedomosťami a celoživotnými skúsenosťami obohatil jej prácu. Bol jeden z hlavných spolupracovníkov pravidiel a kritérií pre tvorbu vojenskej symboliky, vychádzajúcich zo všeobecne platných zásad pomocných vied historických – heraldiky a faleristiky. Následne bola rada doplnená ďalšími odborníkmi z civilných inštitúcií, čím sa skvalitnila oblasť tvorby znakov, vojenských vyznamenaní, odznakov, bojových zástav, ako aj ďalších prvkov vojenskej symboliky. V roku 2006 bola rada doplnená o dvoch uznávaných odborníkov zaoberajúcich sa pomocnými vedami historickými, a to najmä heraldikou a faleristikou. Prof. PhDr. Leon Sokolovský, CSc.,¹¹ vysokoškolský pedagóg a pokračovateľ v rozvíjaní modernej slovenskej heraldiky a faleristiky, a PhDr. Igor Graus, PhD.,¹² pracovník Ministerstva vnútra SR, jeden z významných a uznávaných slovenských odborníkov na faleristiku. Svojimi odbornými vedomosťami a skúsenosťami obohatili jej prácu.

Na základe analýzy uvedených skúseností a za priamej pomoci vyššie spomínaných odborníkov boli pre tvorbu vojenskej symboliky, na realizáciu zásad a pravidiel heraldiky, faleristiky a vexilológie v jednotlivých jej druhoch v roku 2005 a následne v roku 2006 prijaté interné predpisy. V roku 2005 smernice Ministerstva obrany SR v oblasti

⁹ Vojenský historický ústav je vedeckovýskumné pracovisko pre oblasť vojenskej histórie, vojenského múzejníctva a archívniectva, pre starostlivosť o vojnové cintoríny a pamätníky v správe majetku štátu. Na prelome rokov 2001 a 2002 sa stal garantom rozvoja a tvorby vojenskej symboliky v rezorte ministerstva obrany a už v roku 2002 minister obrany SR svojím nariadením č. 2 vymenoval Radu pre vojenskú symboliku, svoj poradný orgán pre uvedenú oblasť, ktorej predsedom sa stal riaditeľ Vojenského historického ústavu.

¹⁰ Profesor PhDr. Jozef Novák, DrSc., dlhoročný vedúci odboru archívniectva a pomocných vied historických na Filozofickej fakulte, a neskôr aj emeritný profesor Univerzity Komenského v Bratislave. Bol dlhoročným členom Rady pre vojenskú symboliku Ministerstva obrany SR, ktorá je poradným orgánom ministra obrany Slovenskej republiky. Jeho bibliografia obsahuje okolo 500 titulov z pomocných vied historických, archívniectva a dejín Filozofickej fakulty UK v Bratislave. V súvislosti s ukončením pôsobenia v Rade pre vojenskú symboliku, za mimoriadne zásluhy o rozvoj vojenskej symboliky v rezorte ministerstva obrany v roku 2008 udelil minister obrany SR vojenské rezortné vyznamenanie Pamätnú medailu ministra obrany SR 1. stupňa (zlatá). <http://www.fphil.uniba.sk/index.php?id=2751>.

¹¹ Prof. PhDr. Leon Sokolovský, CSc., dlhoročný vysokoškolský učiteľ katedry archívniectva a pomocných vied historických Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a do roku 2011 vedúci jej katedry, odborník v modernej slovenskej heraldike a faleristike. V súvislosti s významným životným jubileom 60-tich rokov, za mimoriadne zásluhy o rozvoj vojenskej symboliky v rezorte ministerstva obrany, mu v roku 2009 udelil minister obrany SR vojenské rezortné vyznamenanie Pamätnú medailu ministra obrany SR 3. stupňa (bronzová). A pri príležitosti 65-tich rokov bola mu udelená vojenská medaila Pamätná medaila náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky 3. stupňa (bronzová) za mimoriadne zásluhy a podiel na rozvoji vojenskej symboliky v Ozbrojených silách Slovenskej republiky.

¹² PhDr., Igor Graus, PhD., riaditeľ banskobystričského Štátneho archívu Ministerstva vnútra SR, člen heraldickej komisie Ministerstva vnútra SR a člen Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied, jeden z popredných slovenských odborníkov pre oblasť heraldiky a faleristiky. Pri príležitosti 50-tich rokov náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR mu udelil vojenskú medailu Pamätnú medailu náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky 3. stupňa (bronzová) za mimoriadne zásluhy a podiel na rozvoji vojenskej symboliky v Ozbrojených silách Slovenskej republiky.

vojenskej symboliky,¹³ ktorých význam bol najmä v tom, že komplexnejšie ustanovovali zásady a pravidlá pre výber a tvorbu vojenskej symboliky, postupy pri jej zapožičiavaní a priznávaní Generálnemu štábu Ozbrojených síl SR, vojenským veliteľstvám síl, zväzkom, útvaram, úradom a zariadeniam Ozbrojených síl SR a vojenským školám.¹⁴ Komplexnejšie a na kvalitatívne vyššej úrovni riešil problematiku všetkých druhov vojenskej symboliky.¹⁵ Pre určité nedostatky boli smernice v roku 2006 nahradené novým interným predpisom – smernicami Ministerstva obrany SR o vojenskej symbolike,¹⁶ ktoré boli v rokoch 2010 a 2016 novelizované.¹⁷

Nový predpis o vojenskej symbolike zjednotil pravidlá tvorby jednotlivých druhov vojenskej symboliky, najmä jednotlivé typy znaku, ako aj ďalšie jej hlavné druhy. Ustanovil zásady a pravidlá tvorby a výberu vojenskej symboliky a postupy pri jej zapožičiavaní a priznávaní úradom, ústavom a zariadeniam Ministerstva obrany SR, Generálnemu štábu Ozbrojených síl SR, vojenským veliteľstvám síl, zväzkom, útvaram, úradom a zariadeniam Ozbrojených síl SR a vojenským školám. Určil subjekty, ktorým môže byť priznaný znak a zároveň stanovil komu a aké ďalšie druhy vojenskej symboliky môžu byť priznané (zriadené), respektíve zapožičané.

Rade pre vojenskú symboliku boli určené kompetencie, ktoré stanovovali pôsobnosť v posudzovaní jednotlivých druhov vojenskej symboliky. To znamená, že Rada pre vojenskú symboliku posudzuje:¹⁸

- a) grafické výtvarné návrhy bojových zástav na zapožičanie vojenským útvaram a vojenským zväzkom Ozbrojených síl SR,
- b) návrhy čestných názvov alebo historických názvov na zapožičanie vojenským útvaram a vojenským zväzkom Ozbrojených síl SR,
- c) návrhy na priznanie znakov,
- d) návrhy na výtvarné riešenie vojenských odznakov a vyznamenaní,
- e) historické heraldické a výtvarné aspekty návrhov hodnotných označení, rozlišovacích znakov druhov vojsk a služieb, ako aj návrhov ďalších špecifických znakov vojenskej rovnosti,
- f) návrhy všeobecne záväzných právnych predpisov a interných predpisov týkajúcich sa vojenskej symboliky.

Pri plnení úloh pôsobnosti, respektíve realizácii kompetencií sa opiera o pravidlá a zásady heraldiky, pri tvorbe znakov; faleristiky, pri tvorbe vojenských vyznamenaní (dekorácií), ako aj vexilológie, pri výtvarnom spracovávaní bojových zástav vojenských útvarov a vojenských zväzkov. Pre tvorbu, popisovanie a kreslenie znakov, ako aj iných symbolov sa opiera o základné heraldické pravidlá. Ide o nasledujúce pravidlá:¹⁹

1. Pravidlo pravej a ľavej strany určuje, že na erb (znak) sa hľadí ako na človeka, to znamená, že jeho pravú stranu vidíme vľavo a naopak. Preto sú strany pri erbe (znaku)

¹³ Smernice Ministerstva obrany SR č. 11/2005 o vojenskej symbolike.

¹⁴ Boli zrušené: RMO č. 3/1997 Zriadenie a zavedenie vojenských zástav v rezorte ministerstva obrany, RMO č. 70/1997 Symbolika vojenských telies a výber ich názvov.

¹⁵ Poznámka: v čl. 13 citovaných smerníc boli uvedené heraldické pravidlá na tvorbu znaku

¹⁶ Smernice Ministerstva obrany SR č. 10/2006 o vojenskej symbolike, z 12. decembra 2006.

¹⁷ V roku 2010 – smernice Ministerstva obrany SR č. 10 o vojenskej symbolike v znení smerníc Ministerstva obrany SR č. 74/2010; v roku 2016 – smernica Ministerstva obrany SR č. 53/2016, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Ministerstva obrany SR č. 10/2006 o vojenskej symbolike v znení smerníc Ministerstva obrany SR 74/2010.

¹⁸ Nariadenie ministra obrany SR č. 2/2006 o vojenskej symbolike z 31. marca 2006, čl. 2, s. 2.

¹⁹ VRTEL, Ladislav. *Osem storočí slovenskej heraldiky*. Martin : Matica Slovenská 1999, s. 12-14. ISBN 80-7090-490-9.

akoby vymenené. Toto pravidlo sa používa pri blazonovaní (odbornom popisovaní) erbov (znakov).²⁰

2. Pravidlo heraldických tinktúr stanovuje, že v erbe (znaku) sa používajú (podľa možnosti) len heraldické kovy (zlato a striebro), ktoré je možné nahrádzať žltou a bielou farbou, ale opisujú sa však vždy ako zlato a striebro, a iba heraldické farby, červená, modrá, čierna a zelená, ktoré sa spolu nazývajú aj tinktúrami.

3. Pravidlo farby a kovu stanovuje, že v erbe (znaku) sa kladie kov na farbu a farba na kov, ale nikdy nie kov na kov či farba na farbu. Porušenie tohto pravidla musí mať vážne odôvodnenie.

4. Pravidlo jednoduchosti obsahu určuje, že znak (erb) má mať čo najmenej figúr alebo znamení a čo najmenej farieb. Ideálny erb (znak) má jedno znamenie alebo figúru a dve farby, z nich jeden kov.

5. Pravidlo jednoduchosti kresby stanovuje, že heraldické znamenia alebo figúry musia byť štylizované, nie realistické. Musia byť zobrazené plošne, nie v perspektíve. Nesmú byť tieňované ani zdobené. Musia byť aj bez slovného vysvetlenia zrozumiteľné.

6. Pravidlo zobrazovania figúr a vyobrazení určuje, že sa kreslia v zhode s heraldickou konvenciou. Orol má vždy rozťahnuté krídla, lev vždy vykračuje pravou nohou, ruža má vždy päť lupeňov, ľalia má vždy podobu troch prstencov obopätých lupeňov. Meč je na štíte možné použiť len vztýčený. Prípadné odchýlky od konvenčného zobrazovania uvedených figúr v znakoch musia mať vážny dôvod.

7. Pravidlo veľkosti znamenia stanovuje, že znamenia a figúry sa nesmú dotýkať okraju štítu (ak z okraja štítu nevyrastajú), musia byť však zároveň čo najväčšie a vyplňať celé pole štítu.²¹

Po rozbere kompetencií Rady pre vojenskú symboliku a praktickej realizácie heraldických pravidiel sme dospeli k záveru, že sa podarilo zvýšiť celkovú kvalitu tvorby vojenskej symboliky. Vymedzili sme základné typy, respektíve druhy symboliky, čo nám umožnila aj ich určitá nadväznosť, príbuznosť pri tvorbe a používaní rôznych ďalších symbolov. V tomto prípade pre vymedzenie jednotlivých druhov vojenskej symboliky a jej riešenie sa stal určujúcim predpis – smernice Ministerstva obrany SR č. 10/2006 o vojenskej symbolike. To znamená, že prvorado išlo o znaky (aj o rukávové znaky), odznaky, vojenské zástavy či vojenské vyznamenania. Na základe použitia metód výskumu a prehľadnejšieho odborného zhodnotenia sme rozdelili vojenské symboly do skupín; prvú skupinu tvoria znaky a odznaky; druhú vojenské vyznamenania a tretiu skupinu predstavujú vojenské, bojové zástavy.

Teoretické a praktické východiská výskumu vojenskej symboliky rezortu ministerstva obrany po roku 2002 z pohľadu heraldiky, faleristiky a vexilológie nám ukázali, že sa takto dovtedy nikdy neriešili.

Znaky a odznaky

Znak je symbolom vojenského útvaru, ktorý priznáva minister obrany SR na základe odporúčania Rady pre vojenskú symboliku, a patrí medzi základné druhy vojenskej symboliky.²² Predstavuje trvalé farebné znamenie na štíte, ktoré je do určitej miery a svojich špecifických možností vytvorené podľa heraldických pravidiel, určené na identifikovanie

²⁰ Blazonovanie, ide o odborný opis erbu (znaku) podľa pravidiel heraldiky. VRTEL, Ladislav. *Osem storočí slovenskej heraldiky*. Martin : Matica Slovenská 1999, s. 12. ISBN 80-7090-490-9.

²¹ Základné heraldické pravidlá sú uvedené v čl. 13 smerníc Ministerstva obrany SR č. 10/2006 o vojenskej symbolike.

²² Priznaný znak sa uverejňuje v rozkaze ministra obrany SR (od roku 2007 nariadenie ministra obrany SR) a od roku 2000 sa uvedené rozkazy zverejňujú vo Vestníku Ministerstva obrany Slovenskej republiky.

jeho nositeľa.²³ Obsah návrhu znaku by mal pozostávať, respektíve vychádzať z vojenského označenia daného subjektu, z vojenskej symboliky, ktorá vyjadruje príslušnosť k uvedenému subjektu. V neposlednom rade pri vojenských zväzkoch, vojenských útvaroch, úradoch a zariadeniach sa uvádza mesto, respektíve miesto dislokácie. Pri tomto sa pripúšťa, aby sa v prípade niektorých úradov a zariadení mohla používať aj skratka ich názvu.

Na základe zhodnotenia stavu tvorby znakov sme dospeli k záveru, že je nevyhnutné sa pri tvorbe znakov oprieť o niektoré základné pravidlá heraldiky, ako aj o ďalšie, tzv. pomocné pravidlá, ktoré vzišli z určitých skúsenosti od roku 1994, teda od priznania prvého znaku. V priebehu tvorby a vývoja znakov v uvedenej obdobi sa začalo vychádzať z možného výberu heraldických štítov, napríklad z románskeho štítu, gotického, ranogotického či renesančného alebo barokového štítu, anglického empírového štítu, ako i ďalších.²⁴ Postupne sa vykryštalizovali tvary štítov, ktoré sa stali základom pre ich tvorbu v rezorte ministerstva obrany. Išlo najmä o kruhový štít, oválny štít, gotický, respektíve ranogotický štít. Súčasne boli prijaté aj určité zásady pre používanie sfarbenia polí štítov.

Po skúsenostiach z tvorby znakov, boli uvedené pravidlá zapracované do smerníc, čím sa stali povinným ustanoveniami a museli byť rešpektované predkladateľmi žiadosti na priznanie znaku.²⁵ Tak napríklad veliteľstvo pozemných síl a veliteľstvo vzdušných síl, Úrad hlavného lekára Ozbrojených síl SR (do roku 2006 Veliteľstvo vojenského zdravotníctva Ozbrojených síl SR), zväzok a útvar vytvárajú svoje znaky na gotickom štíte. (Pozri obr. č. 1.)

Všetky úrady a zariadenia Ministerstva obrany SR, ktoré sú štátnymi rozpočtovými alebo príspevkovými organizáciami zriadené ministrom obrany SR, vytvárajú znaky na štíte oválneho tvaru. (Pozri obr. č. 2.)

Na štíte kruhového tvaru tvoria svoje znaky Ministerstvo obrany SR, Vojenské spravodajstvo, Vojenská polícia a Generálny štáb Ozbrojených síl SR. Na kruhovom štíte sa vytvára aj znak náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR a Hlavného poddôstojníka Ozbrojených síl SR. (Pozri obr. č. 3.)

Veliteľstvo pozemných síl a jeho zväzky a útvary používajú na štíte spravidla zelenú farbu, veliteľstvo vzdušných síl a jeho zväzky a útvary modrú farbu. (Pozri obr. 4.)

Uvedené farby sú typické pre tieto vojská, a to zelená pre pozemné vojsko a modrá pre letectvo a protivzdušnú obranu. Pri tvorbe je možné povoliť aj výnimku, a to pri delenom štíte, v ktorého dolnej časti (v päte) sa môže použiť farba mesta (obce), v ktorom je veliteľstvo, zväzok, útvar, úrad alebo zariadenie dislokované. (Pozri obr. 5.)

Vojenské spravodajstvo, Vojenská polícia a všetky úrady, ako aj zariadenia Ministerstva obrany SR, ktoré sú štátnymi rozpočtovými alebo príspevkovými organizáciami zriadené ministrom obrany SR, môžu používať v štíte niektoré z heraldických farieb podľa vlastného výberu. (Pozri obr. 6.)

Ďalším tzv. nepísaným pravidlom pri tvorbe jednotlivých znakov sa stala farba bordúry (lemu) štítu znaku, ktorá označuje stupeň zaradenia²⁶ subjektu, a to vojenský

²³ Čl. 11 Priznanie a používanie znaku. Smernica Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 53/2016, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 10/2006 o vojenskej symbolike v znení smerníc Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 74/2010.

²⁴ Štít sa od vzniku postupne tvarovo vyvíjal. Vývoj vznikli rôzne druhy štítov, ktoré odrážajú historické obdobie v ktorom vznikli. VRTEL', Ladislav. *Osem storočí Slovenskej heraldiky*. Martin : Matica slovenská, 1999, s. 10. ISBN 80-7090-490-9.

²⁵ Čl. 12 Požiadavky na tvorbu znaku. Smernica Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 53/2016, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 10/2006 o vojenskej symbolike v znení smerníc Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 74/2010, s. 7.

²⁶ Stupne velenia: taktický stupeň – samostatný prápor, pluk, brigáda a krídlo (zväzok); operačný

útvár – prápor a zariadenie majú čiernu bordúru; vojenský zväzok – brigáda a krídlo majú spravidla striebornú (bielu) bordúru a veliteľstvá síl a Generálneho štábu Ozbrojených síl SR majú bordúru zlatú (žltú). Toto pravidlo možno taktiež porušiť, ale musí byť dostatočne odôvodnené.

Po roku 2002 na základe skúsenosti z tvorby znakov sa od roku 1994 mimoriadna pozornosť venovala vytvoreniu základných pravidiel pre grafickú, respektíve výtvarnú tvorbu znakov. Išlo najmä o veľmi citlivú problematiku, o používanie štátneho znaku SR, ale aj o možnosť umiestňovania symbolov z erbov miest a obcí. V neposlednom rade aj o niektoré ďalšie, veľmi potrebné usmernenia, ktoré sa dotýkali problémov, ako je umiestňovanie textu, ale aj o výber farieb pre podklad na umiestňovanie rôznych nápisov. Išlo o veľmi potrebné, nezanedbateľné doplnujúce pravidlá pre tvorbu znakov. Tieto pravidlá sa podarilo spracovať do jednotlivých ustanovení predpisu, tak, aby pri grafickej, respektíve výtvarnej tvorbe, ale aj pri ich posudzovaní, bolo možné o tieto sa oprieť.

Podľa týchto pravidiel je možné použiť štátny znak SR v znakoch Ministerstva obrany SR a Generálneho štábu Ozbrojených síl SR. Pravidlo spresňuje, že štátny znak musí mať dominantné postavenie v znaku, a v jeho štíte sa umiestňuje do jeho hornej časti, respektíve do jeho stredu. Tak napríklad v znakoch gotického a oválneho štítu by sa nemal používať štátny znak SR.

Tvorba znakov umožňuje, aby so súhlasom samosprávy mesta alebo obce (mestské, miestne zastupiteľstvo) boli do znaku vojenského subjektu začlenené: časť erbu mesta alebo obce, jeho prvky, znamenia, symboly. Toto je prípustné použiť len pri delených alebo štiepených štítoch a umiestniť tieto symboly v päte znaku. Vojenské symboly charakterizujúce vojenský subjekt sa umiestňujú vždy nad jeho päťou.²⁷

V štítoch znakov nie je možné použiť text, jedine tie nápisy, ktoré uvádzajú názov, respektíve skratku vojenského subjektu a jeho dislokáciu, sa umiestňujú v jeho vrchnej časti, v hlave znaku, ktorého pole má rovnakú farbu ako štít. V kruhovom alebo oválnom štíte sa nápis umiestňuje do medzikružia po obvode znaku.²⁸

Všetky uvedené pravidlá treba pri ich tvorbe v maximálnej miere realizovať a pri posudzovaní výtvarných návrhov hodnotiť ich uplatnenie s mimoriadnym citom. Podľa doterajších skúseností pri tvorbe znakov vznikali aj také situácie, že bolo nutné porušiť niektoré z uvedených pravidiel. Či už išlo o heraldické pravidlá alebo o pravidlá, ako napríklad nedodržanie tvaru štítu a farby jeho poľa, farby bordúry (lemu), ale i ďalších pravidiel. Avšak nerešpektovanie, respektíve neakceptovanie týchto princípov a pravidiel bolo len v ojedinelých prípadoch, ale aj to muselo byť patrične odôvodnené. Analýza potvrdila, že tvorba znakov a ich ďalší vývoj musí jednoznačne vychádzať z rešpektovania uvedených pravidiel pre ich tvorbu. Môžu opäť vzniknúť situácie, že bude potrebné v určitých odôvodniteľných prípadoch porušiť, respektíve určitým spôsobom modifikovať uplatnenie pravidiel heraldiky, ktoré sú prijaté. Toto sa nemôže stať pravidlom.

Uvedené zásady a pravidlá heraldiky s vyššie uvedenými výtvarnými predlohami (obrázkami) ukazujú na to, že sa skvalitnila tvorba znakov v rezorte ministerstva obrany. Pre potvrdenie tohto stavu sme sa rozhodli v štúdií odborne popísať niektoré zo znakov,

stupeň je veliteľstvo pozemných síl a veliteľstvo vzdušných síl; strategický stupeň – Generálny štáb Ozbrojených síl SR.

²⁷ Čl. 12 Požiadavky na tvorbu znaku. Smernica Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 53/2016, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 10/2006 o vojenskej symbolike v znení smerníc Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 74/2010, 7.

²⁸ Čl. 12 Požiadavky na tvorbu znaku. Smernica Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 53/2016, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 10/2006 o vojenskej symbolike v znení smerníc Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 74/2010, 7.

pretože aj tu platí pravidlo, že odborný popis znaku je prvotný. Ide o určitú vzorku znakov, ktoré majú tvar kruhu alebo oválu, tvar gotického štítu s jednotným farebným zeleným a modrým poľom a rovnakou farbou hlavy znaku, ako aj možnosť ďalšieho voľného výberu farieb. Taktiež nám išlo o farebnosť bordúry (lemu), o pravidlo výnimočného umiestnenia štátneho znaku, umiestnenia jednotlivých prvkov z erbov miest a obcí, ako aj o ďalšiu vizuálnu prezentáciu realizácie niektorých prijatých pravidiel heraldiky.

Znak veliteľstva pozemných síl Ozbrojených síl SR (pozri obr. č. 1) má tvar gotického štítu so zlatou (žltou) bordúrou. V zelenom poli štítu je umiestnená v striebornej (bielej) farbe skrížená šabl'a s puškou a bodákom. Tieto predstavujú hlavné symboly pešieho vojska, predchodcu pozemných síl, ktoré sú položené na pravej strane na vavrínovú a na ľavej strane na lipovú ratolesť. Obe v zlatej (žltej) farbe vytvárajú v hornej časti neukončený veniec, kde je vo farbe umiestnený štátny znak SR. V hornej časti v hlave znaku na zelenej ploche je umiestnený v dvoch riadkoch v striebornej (bielej) farbe majuskulným písmom, v prvom riadku VELITEĽSTVO a v druhom POZEMNÝCH SÍL.

Takisto má znak 1. mechanizovanej brigády Topoľčany tvar gotického štítu so zlatou (žltou) bordúrou. Na zelenom poli je umiestnená z čelného pohľadu strieborná (biela) hlava rysa ostrovida s vykreslenou čiernou linkou, vyjadrujúca paralely medzi vlastnosťami zvierat'a a bojovými vlastnosťami príslušníkov ľahkej brigády, ako sú rýchlosť, pružnosť, sila, vytrvalosť a odvaha. V hlave zeleného štítu je zlatou (žltou) farbou v skratke názov zväzku 1. mb a majuskulným písmom miesto jeho dislokácie TOPOĽČANY. (Pozri obr. č. 7.)

Aj znak 2. mechanizovanej brigády Prešov má tvar gotického štítu so zlatou (žltou) bordúrou. V zelenom poli štítu je zlatou (žltou) farbou zobrazený rys ostrovid ako symbol vyjadrujúci paralelu medzi vlastnosťami zvierat'a a bojovými vlastnosťami príslušníkov mechanizovanej brigády, ako sú rýchlosť, pružnosť, sila, vytrvalosť a odvaha. V spodnej časti, v päte štítu, sú umiestnené striedavo na sebe tri biele a dve červené brvná a na hornom striebornom (bielom) brvne päty sú tri červené ruže. Ide o symboly z erbu mesta Prešov. V hornej časti v hlave znaku je umiestnený na zelenej ploche v zlatej (žltej) farbe skratka názvu vojenského zväzku 2. mb, a majuskulným písmom miesto dislokácie PREŠOV.

Pre znaky vojenských útvarov – práporov, pre ich tvorbu, boli prijaté pravidlá s ohľadom na samotnú identifikáciu a začlenenie k druhu vojska, ako aj na ich stupeň a úroveň zaradenia.

Tak napríklad znak Ženijného práporu Sereď má tvar gotického štítu s čiernou bordúrou. Na zelenej ploche štítu je umiestnené zlaté (žlté) ozubené koleso, na ktorom je položená strieborná (biela) kotva, čo spolu predstavuje označenie ženijného vojska. Oba symboly sú vykreslené čiernym lemom. V hlave štítu na zelenej ploche je umiestnená skratka názvu žpr a názov miesta posádky v striebornej (bielej) farbe majuskulným písmom SEREĎ. (Pozri obr. 9.)

Takisto aj 11. mechanizovaný prápor Martin (pozri obr. č. 1) má znak tvar gotického štítu s čiernou bordúrou. Na zelenej ploche znaku je zobrazený strieborný (biely) cválajúci kôň, ktorý predstavuje ušľachtilé rýchle zviera a je tiež časťou erbu mesta Martin, v ktorom útvar vznikol a je aj umiestnený. Kôň bol rozhodujúcou súčasťou jazdeckých jednotiek, ktoré boli predchodcami síl rýchleho a okamžitého nasadenia. V hlave znaku na zelenej ploche je v striebornej (bielej) farbe umiestnený v skratke názov útvaru 11. mpr a miesto jeho dislokácie MARTIN. Aj znak 12. mechanizovaného práporu Nitra (pozri obr. č. 4) má tvar gotického štítu so striebornou bordúrou a tenkou čiernou vonkajšou obrysou linkou. Na zelenej ploche štítu sú umiestnené dva skrížené strieborné (biele) meče. V päte štítu je z erbu mesta Nitra použitá strieborná (biela) pravá ruka držiaca červený práporec so strieborným (bielym) patriarchálnym dvojitém krížom v tvare d'atelinky, ktorý je pripevnený na striebornú (bielu) žrd'. V hlave štítu na zelenej ploche je strieborným

(bielym) písmom uvedené číslo a skratka názvu 12. mpr, a majuskulným písmom miesto jeho dislokácie NITRA.

Znak Raketometného oddielu Rožňava má tvar gotického štítu s čiernou bordúrou. Na zelenej ploche je umiestnený zlatý (žltý) medveď v striebornej (bielej) zbroji. V hlave štítu na zelenej ploche je strieborným (bielym) majuskulným písmom uvedený názov vojenského útvaru RAKETOMETNÝ ODDIEL. (Pozri obr. č. 10.)

Znak 22. mechanizovaného práporu Michalovce má tvar gotického štítu s čiernou bordúrou, v zelenom poli sú zobrazené dve strieborné (biele) skrížené historické pušky symbolizujúce pešie vojsko, ktoré vyjadrujú historickú podstatu mechanizovaného vojska. V päte štítu je zlatá (žltá) kráľovská koruna, prevzatý symbol z erbu mesta Michalovce. V hornej časti v hlave znaku na zelenej ploche je umiestnený v striebornej (bielej) farbe v skratke názov vojenského útvaru 22. mpr a pod ním majuskulným písmom miesto jeho dislokácie MICHALOVCE. (Pozri obr. č. 11.) Rovnako aj Prápor radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava má znak tvar gotického štítu s čiernou bordúrou, na zelenom poli je zobrazená zlatá (žltá) salamandra s tromi čiernymi škvrnami. V hlave znaku na zelenom štítiku je zlatým (žltým) písmom v prvom riadku názov v skratke prrchbo a v druhom majuskulným písmom miesto jeho dislokácie ROŽŇAVA. (Pozri obr. č. 12.)

Znak veliteľstva síl výcviku a podpory Ozbrojených síl SR (pozri obr. č. 5) je modro-strieborne štvrtý gotický štít s čiernou bordúrou a srdcovým štítom s farebným štátnym znakom SR. Je to združený štít symbolizujúci podriadenosť štyroch veliteľstiev s jednotlivými prvkami. Vpravo hore je znak veliteľstva výcviku; vpravo dole je symbol veliteľstva logistiky – zlaté (žlté) písmeno L, symbol logistiky; vľavo hore je umiestnený symbol veliteľstva spojovacieho vojska – rozprestreté zlaté (žlté) včelie krídla s červenou ružou a jej stredom sklonený zlatý (žltý) šíp so štyrmi bleskami a vľavo symbol veliteľstva posádky Bratislava so symbolom z erbu mesta. V hlave štítu v striebornom poli je v dvoch riadkoch čiernym majuskulným písmom názov, v prvom riadku VELITEĽSTVO SÍL a v druhom VÝCVIKU A PODPORY.

Vyššie uvedená vzorka, prezentovaná odbornými popismi a obrazovou prílohou vybraných znakov, predstavuje len určitý zlomok z celkového počtu priznaných znakov. Potvrďuje to, že sa dalo naplňať jednotlivé pravidlá prijaté v rezorte ministerstva obrany po roku 2002 a komplexne spracovať a vydať v interných normách v roku 2005, respektíve v r. 2006. Zároveň sa ukázalo, čo aj vzorka potvrdzuje, že sa pri tvorbe, vývoji, posudzovaní a odbornom popisovaní dalo realizovať heraldické pravidlá s akceptáciou odborného heraldického slovníka.

V tejto časti štúdie zameranej na znaky a odznaky nám ide o akúsi analýzu stavu a úrovne tvorby a vývoja znakov, ale aj odznakov v rezorte obrany. Podľa pravidiel heraldiky s využitím určitých prvkov faleristiky boli vytvorené aj výtvarné a grafické návrhy vojenských odznakov, ktoré následne boli aj odborne posúdené. Sú to také odznaky, ktoré boli zaradené medzi symboly, ktoré nepatria do skupiny vyznamenaní. Ide o malé kovové, viditeľne nositeľné symboly, zriadené pre zreteľné označenie príslušnosti k istému celku, verejnú prezentáciu dosiahnutého vzdelania, postavenia a podobne. Sú to odznaky absolventov škôl, kurzov, služobné, členské či stavovské.²⁹ V tomto procese poznávania nám išlo o ďalšiu vojenskú symboliku v podobe množstva rôznych znakov, symbolov, znamení, figúr, ako i o iné drobné, ale dôležité prvky. Tieto podľa určitých predpísaných pravidiel alebo len voľne poskladaných znakov, symbolov, znamení, prvkov či figúr vytvárajú ďalšie

²⁹ PURDEK, Imrich. *Československá a slovenská vojenská symbolika v priesečníku heraldiky, faleristiky a vexilológie (1914 – 1945)*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2015, s. 8. ISBN 978-80-89523-31-3.

druhy vojenskej symboliky, ktoré vlastne dotvárali alebo vytvárali symboliku v širšom chápaní. Boli to symboly označenia vojenských hodností, označenia druhov zbraní, vojsk a služieb, rukávové odznaky a celý rad ďalších doplňujúcich odznakov.³⁰ Aby sme sa mohli v štúdiu venovať niektorým odznakom, ktoré vznikali po roku 2002, rozhodli sme sa v rámci akéhosi komplexnejšieho pohľadu uviesť v texte aj tie, ktoré boli vytvorené a zavedené od vzniku Armády SR v roku 1993, a Ozbrojených síl SR roku 2002. Môžeme ich rozčleniť na rôzne druhy odznakov. Ide o odznaky na čiapku pre generálov, dôstojníkov, pre práporčíkov (do 31. 12. 2015)³¹ a poddôstojníkov a pre mužstvo. Sú to odznaky, ktoré sa nosia na čiapke so štítkom (brigádírke) a lodičke. Boli zriadené aj odznaky na čiapku pre príslušníkov vojenskej kancelárie prezidenta SR a odznak na čiapku čestnej stráže prezidenta SR. Ďalšiu skupinu odznakov v našich ozbrojených silách tvoria služobné odznaky absolventské (vojenských vysokých škôl, vyššieho akademického kurzu, ako i ďalších kurzov), stavovské, pre označenie príslušnosti pracovníka vojenskej kancelárie prezidenta SR, pre označenie zdravotníckeho personálu s vysokoškolským vzdelaním, ako aj pre stredný zdravotnícky personál. Mimoriadne významnú úlohu v označovaní príslušníkov ozbrojených síl SR majú rozlišovacie odznaky druhov vojsk a služieb. Tieto sa umiestňujú na náplecník k vojenskej hodnosti, čím sa označuje príslušnosť k druhu vojska a služby. Medzi odznaky druhov vojsk zaradíme: pešie vojsko, vševojskové, letectvo, tankové vojsko, raketové vojsko a delostrelectvo, protivzdušnú obranu, vojsko radiačne, chemickej a biologickej ochrany, ženijné a spojovacie vojsko, výsadkové a prieskumné vojsko. Medzi odznaky služby sú zaradené: zdravotnícka a veterinárska služba, vojenská justícia (do roka 2010), logistika, stavebno-ubytovacia služba, vojenská hudba, vojenská polícia, vojenská spravodajská služba (do roku 2012), duchovná služba – rímskokatolíckej cirkvi a duchovnej služby – ekumenickej a označenie pre dôstojníkov vojenskej kancelárie.³²

Veľkú skupinu symbolov tvoria odznaky špecialistov Ozbrojených síl SR, ktoré sa udeľujú na základe získania predpísanej spôsobilosti ich príslušníkov. Po splnení predpísaných náročných kritérií získavajú predpísanú triedu a sú oprávnení nosiť odznak zodpovedajúcej danej triedy. Do tejto skupiny patria v prvom rade odznaky špecialistov pozemných síl, a to odznak triednosti Výsadkára Ozbrojených síl SR, odznak vycvičenosti a odznaky špecialistov letectva a protivzdušnej obrany.³³

Odznak výsadkára má šesť tried, a to majster, inštruktor, 1., 2. 3. triedy a bez triedy. Tvar odznaku je rovnaký a líši sa len niektorými symbolmi umiestnenými na ňom. Odznak tvorí roztvorený padák a na jeho šnúry je položený ohliadajúci sa orol s rozopätými krídlami držiaci v pazúroch gotický štít, na ktorom je ruka, obopínajúca rukoväť meča s vyobrazením časti čepele. Odznak MAJSTER a INŠTRUKTOR má nad orlom zlatú stuhu s rovnakým textom. Pri odznaku 1. 2. a 3. triedy, ako aj bez uvedenia číslice, bez triedy, je nad orlom zlatý štítok s uvedenou číslicou, pod ktorou sú umiestnené lípové lístky v tvare podkovy. (Pozri obr. č. 13.)

³⁰ Vojenská symbolika Slovenskej republiky 1993 – 2009. Bratislava : Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava 2009, s. 20-33. ISBN 978-80-89261-31-4.

³¹ Od 1. januára 2016 hodnostná skupina práporčíkov bola zrušená, § 32 Vojenské hodnosti a hodnostné zbory, zákon NR SR č. 281/2015 o štátnej službe profesionálnych vojakov a zmene a doplnení niektorých zákonov.

³² Podľa našich informácií, ako aj získaných poznatkov, je na škodu veci, že nie všetky odznaky, napríklad vojenských hodností, niektoré odznaky označenia druhov vojsk a služieb, rukávové odznaky a celý rad ďalších doplňujúcich odznakov (absolventské, stavovské a pod.), žiaľ, neboli posudzované odborným poradným orgánom ministra obrany SR. Sú dostupné záznamy Rady (do roku 1998 komisie) pre vojenskú symboliku, ktoré boli odborne posúdené.

³³ Vojenská symbolika Slovenskej republiky 1993 – 2009. Bratislava : Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava 2009, s. 20-33. ISBN 978-80-89261-31-4.

V skupine špecialistov letectva a protivzdušnej obrany sú zaradené odznaky pilotov, lietajúcich a nelietajúcich letovodov a technikov letectva. Pre doplnenie, základom odznaku triednych špecialistov (okrem skupiny technikov letectva) je orol s rozopätými krídlami vo venci lipových lístkov. Pod orlom je umiestnený štátny znak SR. Jednotlivé skupiny, ako aj ich členenie na triedy (zaslúžilý letec Vzdušných síl Ozbroyených síl SR, 1., 2. a 3. trieda – pilot, respektíve lietajúci, nelietajúci letovod), sa líšia farbou kovu orla (zlatý, strieborný a bronzový), farbou kovu venca z lipových ratolestí (zlatý, strieborný a bronzový), ako aj farebnosťou štátneho znaku (vo farbe smaltu, bez smaltu). (Pozri obr. č. 14.) Odznaky triednych špecialistov technikov letectva majú rovnaký tvar odznaku, ktorý tvorí veniec z lipových lístkov (tvar ako v skupine pilotov, lietajúcich a nelietajúcich letovodov), na ktorom je položená presahujúca trojlistová vrťuľa a v dolnej časti je štátny znak SR. Odznaky tejto skupiny špecialistov sa členia na triedy (zaslúžilý letecký technik Vzdušných síl Ozbroyených síl SR, 1., 2. a 3. trieda – letecký technik Vzdušných síl Ozbroyených síl SR), ktoré sa navzájom líšia farbou kovu vrťule (zlatá, strieborná a bronzová), farbou venca z lipových ratolestí (zlatý, strieborný a bronzový), ako aj farebnosťou štátneho znaku (vo farbe smaltu alebo bez smaltu). (Pozri obr. č. 15.) V tejto skupine má svoje jedinečné a výnimočné postavenie odznak letec – kozmonaut.³⁴ Odznak má tvar kruhu, na ktorom je umiestnená zemegul'a s poludníkom, rovníkom, dvoma rovnobežkami, raketou a plasticky vyznačeným tvarom Slovenskej republiky. Pravá časť zemegule je farby modrej a ľavá časť farby čiernej. V hornej časti odznaku je položený vo farbe smaltu štátny znak SR a v spodnej časti pod zemegul'ou sú skrížené zlaté lipové vetvičky s listami. Po obvode zemegule je zrkadlovitý kruh a nad ním je modrý kruhový pás s nápisom LETEC – KOZMONAUT SLOVENSKEJ REPUBLIKY. (Pozri obr. č. 16.)

Do skupiny odznakov pre špecialistov letectva a protivzdušnej obrany Ozbroyených síl SR patria odznaky triednosti padákového odborníka vzdušných síl, ako aj odznaky technikov protivzdušnej obrany. Odznak padákového odborníka letectva je podobný odznaku Výsadbár Ozbroyených síl SR. Tento je tvorený roztvoreným padákom a cez jeho šnúry je položený ohliadajúci sa orol s rozopätými krídlami, ktorý drží v pazúroch gotický štít s trojlistovou vrťul'ou. Odznaky sa členia na triedy (majster, inštruktor, pamätný odznak padákového odborníka, 1., 2. a 3. trieda) a líšia sa tým, že nad orlom je stuha s textom (MAJSTER, INŠTRUKTOR), štít bez čísla a štít s číslicou, pod ktorou sú umiestnené lipové lístky v tvare podkovy (Pamätný odznak, 1., 2. a 3.). (Pozri obr. 17.)

Odznaky špecialistov technikov PVO sú tvarom rovnaké a sú tvorené vencom z lipových ratolestí, na ktorý je v strede položená raketa, ktorá sčasti prekrýva radarovú anténu. V spodnej časti je umiestnený vo farebnom smalte štátny znak SR. Odznaky sa členia na triedy (zaslúžilý špecialista Vzdušných síl Ozbroyených síl SR, 1., 2. a 3. triedy), ktoré sa navzájom líšia farbou kovu venca z lipových ratolestí (zlatý, strieborný a bronzový) a farbou rakety a antény (zlatá, strieborná a bronzová). (Pozri obr. č. 18.)

Po roku 2008 boli zriadené ďalšie odznaky pre zreteľné odlíšenie a na verejnú prezentáciu odborníkov v rezorte ministerstva obrany patriacich k určitým špecializovaným skupinám, ktorí dosiahli určitú odbornú úroveň. Čiže patrili svojimi výnimočnými vedomosťami,

³⁴ Čestný odznak bol udelený dvom príslušníkom Armády SR, plk. Ing. Ivanovi Belovi, prvému slovenskému letcovi – kozmonautovi a jeho náhradníkovi plukovníkovi Ing. Michalovi Fulierovi dňa 11. decembra 2000. Takisto bol udelený aj plukovníkovi Ing. Vladimírovi Remkovi, prvému česko-slovenskému kozmonautovi.

PURDEK, Imrich – ZELIZŇÁK, Peter a kol. *Vojenská symbolika Slovenskej republiky. Vojenské zástavy, rovnosaty, hodnosti, vyznamenania, znaky a odznaky*. Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2006, s. 168. ISBN 80-98169-09-0.

znalosťami a schopnosťami, ako aj dosiahnutou špecializáciou do stavovskej skupiny. Išlo o absolventské odznaky kurzov rôzneho odborného zamerania, odznaky absolvovania špecializovaného výcviku. Zároveň boli zriadené a zavedené aj odznaky na ocenenie výkonu štátnej služby profesionálnych vojakov Ozbrojených síl SR v hodnostnom zbore mužstva a poddôstojníkov.

V rámci zdokonaľovacej prípravy príslušníkov Vojenského obranného spravodajstva boli zorganizované rôzne kurzy. Na ich verejnú prezentáciu bol v roku 2008 zriadený odznak absolventa práporčického kurzu Vojenského obranného spravodajstva, odznak absolventa veliteľsko-štábného kurzu Vojenského obranného spravodajstva a odznak absolventa vyššieho veliteľsko-štábného kurzu Vojenského obranného spravodajstva.³⁵ Pre všetky skupiny absolventov kurzov bol odznak z hľadiska formy rovnaký. Odznak bol oválneho tvaru a na ploche bol plasticky umiestnený jastrab s rozťahnutými krídlami útočiaci na hada, čo symbolizuje dôstojnosť, silu, bystrosť a čistotu. Symbolika jastraba s hadom (had symbol zla) analogicky charakterizuje činnosť a podstatu obranného spravodajstva. Po obvode bol v kruhopise uvedený názov majuskulným písmom KURZ VOJENSKÉHO OBRANNÉHO SPRAVODAJSTVA, a v dolnej časti v strede s jednou hviezdíčkou. Odznaky sa v jednotlivých skupinách líšili len farbou kovu, čiže odznak absolventa práporčického kurzu bol farby lesklej medi, jastrab s hadom vo farbe kovu patinovaného na staré striebro; odznak absolventa veliteľsko-štábného kurzu mal farbu kovu patinovaného na staré striebro, jastrab s hadom vo farbe kovu zlata a odznak absolventa vyššieho veliteľsko-štábného kurzu mal farbu kovu zlata, jastrab s hadom vo farbe kovu, patinovaného na staré striebro. (Pozri obr. č. 19.)

Pre zdokonaľovanie prípravy odborníkov v oblasti EOD slúžili rôzne kurzy a odborný výcvik. Na verejnú prezentáciu jednotlivcov, ich odbornej spôsobilosti, ako aj príslušnosti ku stavovskej skupine EOD, bol roku 2009 zriadený Absolventský odznak kurzu štábných dôstojníkov EOD a Absolventský odznak výcviku štábných dôstojníkov EOD.³⁶ Oba odznaky mali rovnaký tvar. Pre obe skupiny bol odznak z hľadiska formy rovnaký, rozdiel bol len vo farbe kovu a texte (nápise). Odznak má oválny tvar, v strede s umiestnenou striebornou klasickou leteckou bombou, pričom z jej stredu vychádzajú na pravú a dva na ľavú stranu, v uhle 45 stupňov, dva strieborné blesky, ako symbol explózie. Nad bombou v hornej časti je umiestnený znak NATO a v dolnej je štátny znak SR, z ktorého zo spodnej časti po oboch stranách vychádza jedna strieborná lipová ratolesť, každá s tromi lístkami. V medzikruží oválu odznaku je v kruhopise majuskulným písmom uvedený text v anglickom jazyku a v jeho vonkajšej a vnútornej časti obvodu bol v plastickej forme lem široký 1 mm.

Odznak pre absolventov kurzu štábných dôstojníkov EOD má po obvode text v hornej časti EOD STAFFS OFFICERS TRAINING, v dolnej časti EOD COE, pričom text v hornej a dolnej časti oddeľuje jedna päťramenná hviezdička. Farba kovu odznaku je strieborná. Odznak pre absolventov výcviku štábných dôstojníkov EOD má po obvode text v hornej časti EOD STAFFS OFFICERS COURSE, v dolnej časti EOD COE, pričom text v hornej a dolnej časti oddeľuje jedna päťramenná hviezdička. Farba odznaku je patinová kovová bronzová. (Pozri obr. 20.)

Na ocenenie výkonu štátnej služby profesionálnych vojakov Ozbrojených síl SR v hodnostnom zbore mužstva a poddôstojníkov boli v roku 2011 zriadené odznaky:

³⁵ Vestník Ministerstva obrany SR, roč. 2009, z 19. decembra 2009, čiastka 89, č. 1 Výnos Ministerstva obrany Slovenskej republiky zo 16. decembra 2009 č. SEOPMVL-20-49/2009-OdL, ktorým sa ustanovuje poskytovanie výstrojových náležitostí, druhy vojenskej rovnošaty, výstrojových súčiastok, špecifických znakov vojenskej rovnošaty, ich nosenie a používanie a nosenie vojenských medailí a vojenských znakov, s. 76.

³⁶ Tamže.

Najlepší poddôstojník Ozbrojených síl SR, Najlepší vojak pozemných síl Ozbrojených síl SR, Najlepší vojak vzdušných síl Ozbrojených síl SR, a odznak Najlepší vojak síl výcviku a podpory Ozbrojených síl SR.³⁷

Odznak Najlepší poddôstojník Ozbrojených síl SR má tvar kruhu, je dvojstranný a v plastickej forme. Lícna strana odznaku je horizontálne delená, a to na hornú časť vo veľkosti 2/3 a dolnú časť v rozsahu 1/3 veľkosti plochy. V hornej časti na pravej strane sú umiestnené z profilu dve postavy do pásu v polnej rovnošate, bližšie postava poddôstojníka v polnom klobúku, ktorého pravá ruka smeruje doľava. Za poddôstojníkom je umiestnená časť postavy vojaka, ktorý má na hlave prilbu a v pravej ruke drží samopal. V dolnej časti odznaku je v dvoch riadkoch text, v hornom riadku od pravého okraja NAJLEPŠÍ a druhom riadku od okraja po okraj text PODDÔSTOJNÍK a pod textom lipová ratolesť s tromi lístkami. Na rubovej strane odznaku je v kruhopise text majuskulným písmom OZBROJENÉ SILY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, miesto na matričné číslo a pod ním je miesto na vyrazenie roka a pripínací mechanizmus. Po obvode vonkajšej lícnej a rubovej strany odznaku je v plastickej forme lem široký do 2 mm.

Odznak má priemer 40 mm a je vyrobený zo strieborného matovaného bieleho kovu (falošné striebro) a jeho hrúbka je do 2 mm. (Pozri obr. č. 21.)

Odznaky najlepšie vojak pozemných síl, najlepšie vojak vzdušných síl a najlepšie vojak síl výcviku a podpory majú lícnu stranu rovnakú, len rubová strana sa líši textom v kruhopise.

Odznak najlepšie vojak má tvar kruhu, je dvojstranný a v plastickej forme. Na lícnej strane v ľavej časti je umiestnená postava vojaka v podrepe, na ľavej strane s brašnou a maskou, s prilbou a samopalom opretým o pravé rameno držiaceho ľavou rukou za prednú časť hlavne v polohe pripraveného na strelbu. Ľavá topánka, prilba a ústie hlavne samopalu s mieridlami prerušujú vonkajší plastický lem odznaku. Na pravej strane plochy odznaku je umiestnený text majuskulným písmom v dvoch riadkoch, každý sa začína tesne pri leme okraja, v prvom je slovo NAJLEPŠÍ a v druhom riadku VOJAK. Na rubovej strane odznaku v hornej časti je v kruhopise text majuskulným písmom – v prípade pozemných síl – POZEMNÉ SILY OS SR (najlepší vojak pozemných síl), – vzdušných síl – VZDUŠNÉ SILY OS SR (najlepší vojak vzdušných síl), – síl výcviku a podpory – SILY VÝCVIKU A PODPORY OS SR (najlepší vojak síl výcviku a podpory). Všetky odznaky obsahujú miesto na matričné číslo a pod ním je miesto na vyrazenie roka a pripínací mechanizmus. Po obvode vonkajšej strany lícnej a rubovej strany odznakov je v plastickej forme lem široký do 2 mm.

Odznaky majú priemer 40 mm a sú vyrobené zo strieborného matovaného bieleho kovu (falošné striebro) a ich hrúbka je do 2 mm. (Pozri obr. 22.)

Vojenské vyznamenania

Existujúca právna norma, platná v rokoch 2005 až 2015³⁸ v rezorte ministerstva obrany, nesprávne vymedzovala v časti vojenské medaily a odznaky terminológiu súvisiacu s pravidlami faleristiky, čím bola narušená všeobecná systematika vyznamenaní. Nezodpovedala odbornej terminológii, čo bolo v rozpore so stáročnými zásadami

³⁷ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2011, z 19. októbra 2011, čiastka 65, č. 1 Služobný predpis hlavného služobného úradu pre štátnu službu profesionálnych vojakov č. 66/2011 o zriadení vojenských odznakov.

³⁸ Zákon č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl SR v znení neskorších predpisov.

faleristiky a ich tradíciami. Preto sme aj od roku 2012 venovali mimoriadnu pozornosť problematike vojenských vyznamenaní v súvislosti s prípravou nového zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov.³⁹

Vo všeobecnosti sa za vyznamenania vo faleristickom ponímaní (nositeľné a neprenosné na ocenenie zásluh) členia na dve základné skupiny – rady a dekorácie. Radmi sa pomenúvajú spoločensko-politicky najprestížnejšie a umelecko-remeselne najhodnotnejšie vyznamenania. Vzhľadom na svoju morálnu hodnotu zvyčajne patria do kategórie štátnych vyznamenaní.⁴⁰

Dekorácie (druhá skupina) sú v porovnaní s radmi spoločensky menej hodnotné vyznamenania (len v porovnaní s radmi), ktoré netvorí súčasť štruktúry radov, ale predstavujú samostatné vyznamenania. Tento odborný termín jediným výrazom pomenúva celú veľkú skupinu vyznamenaní, ktoré nie sú radmi a vytvára tak protipól termínu rad.

Samotné dekorácie sa v závislosti od ich charakteru členia na pamätné a záslužné, a v závislosti od ich tvaru na tri základné skupiny – medaily, kríže a odznaky.⁴¹

V uvedenej právnej norme boli vymenované vojenské odznaky (Čestný odznak Ozbroyených síl SR a Odznak náčelníka Generálneho štábu Ozbroyených síl SR), ktoré slúžia taktiež na ocenenie, t. j., sú vyznamenaniami nositeľnými a neprenosnými, nie sú radmi, patria medzi dekorácie a zároveň nie sú ani medailami, ani krížmi, ale sú odznakmi. V takomto prípade boli taxatívne vymenované vojenské vyznamenania, ktoré nie sú radmi, ale dekoráciami. Podľa zásad faleristiky a jej terminológie vyznamenania v skupine dekorácie, medzi ktoré v našom prípade patrili vojenské medaily, vojenské kríže a vojenské odznaky v závislosti od miery zásluh sa môžu deliť na stupne. Len vyznamenania, ktoré sú radmi v závislosti od miery zásluh, sa môžu deliť na triedy. Oproti tomu odznaky triednosti špecialistov, odznaky výkonnosti športovcov atď., ktoré však nie sú vyznamenaniami, nemajú stupne, ale triedy. Uvedený rozpor medzi stupňami a triedami obsahoval nielen citovaný zákon, ale aj výnos Ministerstva obrany SR.⁴² Uvedené nedostatky v oblasti uplatňovania pravidiel faleristiky sa podarilo napraviť v novom zákone. Sú používané nové pojmy, pomenovanie vojenských vyznamenaní tak, ako to vychádza z pravidiel faleristiky. Pôvodné delenie na vojenské medaily, vojenské odznaky boli nahradené správnym delením, a to na vojenské vyznamenania, medzi ktoré patria vojenské medaily, vojenské kríže a vojenské odznaky. Správne bol pomenovaný celý systém vojenských vyznamenaní rezortu,⁴³ ktoré sa členia na vojenské medaily, medzi ktoré zaradujeme: Za statočnosť, Za zranenie v boji, Za službu v mierových pozorovateľských misiách, Za humanitárnu pomoc, Pamätná medaila ministra obrany SR, Medaila Vojenskej kancelárie prezidenta SR, Medaila Vojenského spravodajstva, Medaila Vojenskej polície. Ďalej sa vojenské vyznamenania členia na vojenské kríže, ktorými sú kríž Za vernosť Ozbroyeným silám SR, Pamätný kríž za účasť vo vojenskej

³⁹ Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov v znení neskorších zákonov.

⁴⁰ GRAUS, Igor. Nomina sunt substantia rerum alebo niekoľko poznámok k terminológii súčasných slovenských vojenských vyznamenaní. In *Vojenská história*, roč. 16, 2012, č. 1, s. 118. ISSN 1335-3314.

⁴¹ GRAUS, Igor. *Vznik, formovanie a vývoj nositeľných a neprenosných vyznamenaní vo faleristickom ponímaní. Panovnícke, dynastické, pontifikálne, záslužné a dámske rady a dekorácie do roku 1815*. Dizertačná práca. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Filozofická fakulta, 2011, s. 71.

⁴² Vestník Ministerstva obrany SR, ročník 2007, z 22. augusta 2007, čiastka 79, č. 1 Výnos Ministerstva obrany Slovenskej republiky zo 16. augusta 2007 č. SEOPMVL-80-44/2007-OdL o určení stupňov vojenských medailí a tried vojenských odznakov a podmienkach ich udeľovania, s. 2.

⁴³ § 154 v ods. 1 zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

operácii, Pamätný kríž náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR. Medzi poslednú skupinu dekorácií patria vojenské odznaky, a to Čestný odznak Ozbrojených síl SR, Odznak náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR a odznak Za bojový kontakt.

Už v roku 2004 a 2005 boli zriadené dve vojenské vyznamenania, a to Pamätný kríž náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR a Pamätný kríž za účasť vo vojenskej operácii.⁴⁴

Pamätný kríž náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR (do roku 2015 medaila) udeľuje jeho náčelník, je vyznamenanie, ktoré má tvar kríža, je dvojstranné a má tri stupne. Averz – kríž predstavuje štít, na ktorom sú položené skrížené meče a na nich umiestnený zaostrený grécky kríž, so zakončenými ramenami so štvorcípu hviezdou. V strede kríža je umiestnený smaltovaný štátny znak SR. V horných rohoch ramien kríža je na čepeli mečov na oboch stranách jeden lipový lístok. Na reverze je umiestnený znak Ministerstva obrany SR, pod ním je miesto na matričné číslo. Po obvode znaku v kruhopise je majuskulným písmom uvedený text MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Veľkosť kríža je 40 mm. Stuha je široká 38 mm, je modrej farby s červenými pruhmi na ľavej strane podľa stupňa kríža. Na stuhe 1. stupňa sú tri červené pruhy, na 2. stupni dva červené pruhy a 3. stupni jeden červený pruh. Stužka zodpovedá stuhe jednotlivého stupňa s rovnakým počtom pruhov a na jej pravej strane je miniatúra averzu kríža z vyznamenania (zaostrený grécky kríž, so zakončenými ramenami so štvorcípu hviezdou). Na stužke 1. stupňa je s pozlátenou, 2. stupňa s postriebrenou a 3. stupňa s bronzovou miniatúrou. Stužky sú široké 38 mm a vysoké 12 mm. Kríž má tri stupne: 1. stupeň – pozlátený; 2. stupeň – postriebrený; 3. stupeň – bronzový. Autorom vyznamenania je Peter Valach. (Pozri obr. č. 23.)

Pamätný kríž za účasť vo vojenskej operácii (do roku 2015 medaila) udeľuje minister obrany SR. Vyznamenanie má tvar kríža, je dvojstranné a nemá stupne. Averz – kríž má tvar rovnoramenných šípov položených na červené pole. V prostriedku kríža je v kruhu v červenom poli znak dvojkríža. Na reverze je umiestnený znak Ozbrojených síl SR (tri meče symbolizujú a pripomínajú veľkomoravskú legendu o Svätoplukových prútoch, na ktorých je položený štátny znak SR) a pod ním miesto na matričné číslo. Po obvode v kruhopise je majuskulným písmom text MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Veľkosť kríža je 35 mm. Stuha má šírku 39 mm, je červenej farby a v prostriedku má 15-mm široký pruh, v ktorom sa nachádzajú tri pásiky tmavočervenej a štyri bielej farby. Zloženie farieb je červeno-bielo-tmavočerveno-bielo-tmavočerveno-bielo-tmavočerveno-bielo-červená. Šírka pásikov je 12 – 2 – 2 – 2 – 3 – 2 – 2 – 2 – 12 mm. Na stuhe sa pripevňuje plechový obdĺžnik, na ktorom je názov miesta vojenskej operácie napr.: AFGANISTAN, KOSOVO. Stužka zodpovedá stuhe s rovnakým počtom pruhov a na jej pravej strane je miniatúra averzu kríža. Vedľa miniatúry sa pripevňuje plechový obdĺžnik, ako na stuhe kríža, napr.: AFGANISTAN, KOSOVO. Autorom vyznamenania je Peter Valach. (Pozri obr. č. 24.)

V roku 2008 bola zriadená medaila Vojenskej kancelárie prezidenta SR, ktorú udeľuje jej náčelník. Medaila má kruhový tvar, je dvojstranná a nemá stupne. Na jej averznej strane je na troch strieborných (bielych) mečoch, symbolizujúcich a pripomínajúcich veľkomoravskú legendu o Svätoplukových prútoch, zobrazená farebná štandarda prezidenta SR. Trojica mečov so štandardou prezidenta SR je z ľavej a pravej strany obložená štvoricou lipových listov striebornej (bielej) farby, predstavujúcich lipu, ktorá je slovenským symbolom. V kruhopise v dolnej časti medaily je text majuskulným písmom

⁴⁴ Pôvodne bola zriadená Pamätná medaila náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR a Pamätná medaila za účasť vo vojenskej operácii. Až v roku 2014 Rada pre vojenskú symboliku predložila ministrovi obrany SR a náčelníkovi Generálneho štábu Ozbrojených síl SR stanovisko s odôvodnením na dodržiavanie pravidiel faleristiky. Preto už v § 154 zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov sú vojenské vyznamenania členené v súlade s pravidlami faleristiky, čiže okrem iného uvedené medaily boli premenované na kríže.

VOJENSKÁ KANCELÁRIA PREZIDENTA SR. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverznej strane, na jej ploche v štyroch riadkoch, je text majuskulným písmom ZA PLNENIE ÚLOH A SPOLUPRÁCU, a pod textom je plocha na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Medaila má priemer 35 mm, je z bieleho kovu striebornej lesklej farby. Stuha je široká 38 mm, bielo-modro-bielo-červeno-bielo-modro-bielej farby. Pruhy sú široké 2 – 2 – 11 – 4 – 11 – 2 – 2 mm. Stužka je rovnakej farby ako stuha, je široká 38 mm, vysoká 10 mm. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 25.)

Taktiež v roku 2008 bola zriadená medaila Vojenskej polície, ktorú udeľuje jej riaditeľ. Vojenská medaila má kruhový tvar, je dvojstranná a má tri stupne. Na averze v kruhu na dvoch blatníkových prekrížených mečoch je v ich strede položený ranogotický štít s paragrafom. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverze jej plochy v troch riadkoch je text majuskulným písmom ZA SLUŽBU VO VOJENSKEJ POLÍCIÍ, pod textom je miesto na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Medaila má priemer 35 mm. Stuha je široká 38 mm, zeleno-modrej farby (19 – 19 mm). Podľa jednotlivých stupňov sú v strede stuhy žlté pruhy. Tri žlté pruhy, každý 1,5 mm, stredný je v strede stuhy (zelený 15,25 – žltý 1,5 – zelený 1,5 – žltý 1,5 – modrý 1,5 – žltý 1,5 – modrý 15,25 mm), dva žlté pruhy (zelený 15,25 – žltý 1,5 – zelený 2,25 – modrý 2,25 – žltý 1,5 – 15,25 modrý mm) a jeden žltý pruh (zelený 22,25 – žltý 1,5 – modrý 22,25 mm). Stužka zodpovedá stuhe s rovnakým počtom pruhov podľa príslušného stupňa medaily. Medaila Vojenskej polície má tri stupne: 1. stupeň – kov v zlatej (žltej) farbe, v strede stuhy tri žlté pruhy; 2. stupeň – kov v striebornej (bielej) farbe, v strede stuhy dva žlté pruhy; 3. stupeň – kov v bronzovej farbe, v strede stuhy jeden žltý pruh. (Pozri obr. č. 26.)

V roku 2012 bola zrušená Vojenská spravodajská služba a vojenské obranné spravodajstvo a vytvorené Vojenské spravodajstvo. Súčasne bola zriadená i Medaila Vojenského spravodajstva,⁴⁵ ktorá bola graficky schválená a zavedená v roku 2016.⁴⁶

Medailu Vojenského spravodajstva udeľuje jej riaditeľ. Má kruhový tvar, je dvojstranná a má tri stupne. Na averznej strane, v strede kruhu, je v plastickej forme vyobrazený znak Vojenského spravodajstva. Zo stredu spodnej časti po jeho vonkajšom obvode sú na ľavej a pravej strane umiestnené po jednej lipovej ratolesti, ktorých spodné časti stopiek sú (nepatrne) prekrížené. V hornej časti je nápis uvedený majuskulným písmom – VOJENSKÉ SPRAVODAJSTVO. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverznej strane v jej strede plochy je v plastickej forme umiestnený znak Ministerstva obrany SR, a text v kruhopise v majuskulnom písme začínajúci a končiaci v dolnej časti MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. V dolnej časti je miesto na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Priemer medaily je 36 mm. Stuha je široká 38 mm, zelenej farby, v strede s jedným červeným pruhom šírky 10 mm, naľavo a napravo po jednom bielom a jednom červenom pruhu, každý po 2 mm. Poradie pruhov vo farbe zľava doprava: zelená (10 mm), červená (2 mm), biela (2 mm), červená (10 mm), biela (2 mm), červená (2 mm), zelená (10 mm). Stužka zodpovedá stuhe s rovnakým počtom pruhov s príslušným medailónom averzu stupňa medaily. Medaila Vojenského spravodajstva má tri stupne: 1. stupeň – kov v zlatej (žltej) farbe, na stužke v strede

⁴⁵ Zákon č. 319/2012 Z. z., ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony o vojenskom spravodajstve.

⁴⁶ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2015, z 8. decembra 2015, čiastka 78, č. 3 Výnos Ministerstva obrany Slovenskej republiky zo 4. decembra 2015 č. ÚLP-14-35/2015-OdL o stupňoch vojenských vyznamenaní, podmienkach ich udeľovania a vyobrazení ich záväznej výtvarnej podoby, s. 11-22.

medailón zodpovedajúci farbe averzu medaily; 2. stupeň – kov v striebornej (bielej) farbe, na stužke v strede medalión zodpovedajúci farbe averzu medaily; 3. stupeň – kov v bronzovej farbe, na stužke v strede medalión zodpovedajúci farbe averzu medaily. (Pozri obr. č. 27.)

Aj v ďalších rokoch vznikala požiadavka na rozšírenie vojenských vyznamenaní – dekorácií na ďalšie oceňovanie štátnej služby, osobitných zásluh alebo mimoriadneho prínosu za rozvoj Ozbroyených síl SR, plnenia ďalších úloh, záslužného činu alebo obetavosti pri plnení úloh krízovej situácie alebo mimoriadnych udalostí boli zriadené už spomínaným zákonom č. 281/2015 o štátnej službe profesionálnych vojakov alebo boli zriadené ministrom obrany SR.

V roku 2015 boli zriadené medaily Za zranenie v boji,⁴⁷ Pamätná medaila medzinárodného centra EOD,⁴⁸ Pamätná medaila pozemných síl⁴⁹ a v roku 2016 Pamätná medaila vzdušných síl.⁵⁰

Medailu Za zranenie v boji udeľuje minister obrany SR. Medaila má kruhový tvar, je dvojstranná, nemá stupne a udeľuje sa za prvé, druhé a tretie zranenie v boji. Na averze v strede je umiestnená obrnená pravá ruka držiaca vztýčený meč na pravej strane a v strede, rovnobežne s ním, je sklopený meč. Naľavo od hrotu meča je umiestnený symbol kvapky krvi. Poloha umiestnených mečov (vztýčený a sklonený predstavuje zápas (boj) a zreteľne zobrazená kvapka krvi predstavuje zranenie. V kruhopise v hornej ľavej časti je umiestnený text ZA ZRANENIE V BOJI. Na reverze v jeho strede je umiestnený znak Ministerstva obrany SR a text v kruhopise MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. V dolnej časti je miesto na matričné číslo. Priemer medaily je 35 mm a je vyhotovená z matného bieleho kovu. Stuha je biela s jedným červeným pruhom pri prvom zranení, pri druhom zranení a udelení medaily má biela stuha dva rovnaké červené pruhy (šírka pruhov je rovnaká ako šírka pruhu pri prvom zranení a udelení medaily), pri treťom zranení a udelení medaily je biela stuha s tromi rovnakými červenými pruhmi; šírka stuhy je 38 mm. Stužka zodpovedá stuhe s rovnakým počtom pruhov. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 28.)

Pamätnú medailu Medzinárodného centra EOD⁵¹ udeľuje náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl SR na návrh veliteľa Medzinárodného centra EOD. Medaila má kruhový tvar, je dvojstranná, nemá stupne. Na averze v ľavej časti kruhového formátu je zobrazený EOD operátor v ochrannom odeve. V pravej dolnej časti je diaľkovo ovládaný manipulátor. V pravej hornej časti je kompozícia doplnená o znak (prvky – bomba, blesky a znak NATO) EOD COE. V pravej hornej časti kruhopisu je v slovenskom jazyku majuskulným

⁴⁷ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2015, roč. 2015, z 12. septembra 2015, čiastka 63, č. 1. Služobný predpis hlavného služobného úradu pre štátnu službu profesionálnych vojakov č. 64/2015 o zriadení vojenskej medaily Za zranenie v boji, s. 2-8.

⁴⁸ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2015, z 10. marca 2015, čiastka 15, č. 1. Služobný predpis hlavného služobného úradu pre štátnu službu profesionálnych vojakov č. 18/2015 o zriadení vojenskej medaily Pamätná medaila Medzinárodného centra výnimočnosti pre oblasť EOD, s. 3-15.

⁴⁹ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2016, z 12. februára 2016, čiastka 5, č. 2. Služobný predpis hlavného služobného úradu č. 6/2016 o zriadení vojenskej medaily Pamätná medaila pozemných síl ozbrojených síl Slovenskej republiky, s. 13-17.

⁵⁰ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2016, z 12. júla 2016, čiastka 47, č. 1. Služobný predpis hlavného služobného úradu č. 47/2016 o zriadení vojenskej medaily Pamätná medaila vzdušných síl ozbrojených síl Slovenskej republiky, s. 2-6.

⁵¹ EOD – skratka slov anglického jazyka, ktoré znamenajú v preklade EXPLOSIVE (explozia, výbuch), ORDNANCE (arzenál, zhromaždenie nevybuchnutého materiálu), DISPOSAL (likvidácia). Zaužívaný preklad v Ozbroyených silách SR je Likvidácia nevybuchnutého materiálu. Táto skratka sa jednotne používa v rámci Severoatlantickej aliancie.

písmom text POMOC PRI ZÁCHRANE ŽIVOTOV. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverze v strede plochy je umiestnený znak Generálneho štábu Ozbrojených síl SR a v plastickej medzikruží v kruhospise je majuskulným písmom uvedený nápis GENERÁLNY ŠTÁB OZBROJENÝCH SÍL SR. V dolnej časti je miesto na matričné číslo. Priemer obojstrannej medaily je 35 mm, medaila je z matného bieleho kovu. Stuha je navrhnutá v zložení trikolóry tak, že samotné usporiadanie pruhov sa začína v strede, a to pruhom červenej farby, a zľava doprava biela, modrá, biela, červená, biela, modrá, biela. Vyjadrenie v milimetroch: 4 – 6 – 4 – 10 – 4 – 6 – 4. Šírka stuhy a stužky je 38 mm. Stužka zodpovedá usporiadaniu farieb zo stuhy. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 29.)

Pamätnú medailu pozemných síl udeľuje ich veliteľ. Medaila má kruhový tvar, je dvojstranná, nemá stupne. Na averznej ploche je umiestnený znak pozemných síl Ozbrojených síl SR – prekrížená puška so šablou, ktoré sú položené na lipovej a olivovej ratolesti. Bodák pušky a špic šable prekrývajú len stopky ratolestí. V hornej časti kruhu medaily je umiestnený štátny znak SR tak, že sa ho konce ratolesti dotýkajú. V dolnej časti pod prekríženými stopkami ratolestí je umiestnená stuha, na pravej a ľavej časti je preložená a zakončená zastrihnutím do tvaru lastovičieho chvosta s nápisom v majuskulnom písme POZEMNÉ SÍLY. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverze v strede plochy je majuskulným písmom umiestnený nápis PAMÄTNÁ MEDAILA POZEMNÝCH SÍL OS SR v troch riadkoch, a v dolnej časti je miesto na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Priemer obojstrannej medaily je 35 mm. Farba kovu medaily je strieborný kov. Stuha je široká 38 mm, je zelená so štyrmi bielymi prúžkami, dva pruhy na ľavej a dva na pravej strane. Poradie farieb: zelená-biela-zelená-biela-zelená-biela-zelená-biela-zelená. Stužka zodpovedá stuhe s rovnakým počtom pruhov. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 30.)

Pamätná medaila vzdušných síl bola zriadená v roku 2016, ktorú udeľuje ich veliteľ, má kruhový tvar, je dvojstranná a nemá stupne. Na averze, na jeho ploche je centrálnne umiestnený meč s rozťahnutými krídlami po stranách, položenými na lipových ratolestiach, ktoré sú krídlami čiastočne prekryté. V hornej časti kruhu medaily je umiestnený štátny znak SR tak, že sa ho dotýkajú konce ratolestí. V dolnej časti pod prekríženými stopkami ratolestí je umiestnená stuha, na pravej a ľavej strane preložená a zakončená zastrihnutím do tvaru lastovičieho chvosta s nápisom v majuskulnom písme – VZDUŠNÉ SÍLY. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverze, v strede jeho plochy je majuskulným písmom umiestnený nápis PAMÄTNÁ MEDAILA VZDUŠNÝCH SÍL OS SR v troch riadkoch (po dve slová v jednom riadku) a v dolnej časti je miesto na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany medaily je v plastickej forme lem široký 1 mm. Priemer obojstrannej medaily je 35 mm a je zo strieborného kovu. Stuha má šírku 38 mm, je bledomodrá so striedajúcimi sa tmavomodrými štyrmi prúžkami a tromi bielymi pruhmi, umiestnenými v strednej časti stuhy. Poradie farieb: bledomodrá-tmavomodrá-biela-tmavomodrá-biela-tmavomodrá-biela-tmavomodrá-bledomodrá (12 – 2 – 2 – 2 – 2 – 2 – 2 – 2 – 12 mm). Stužka zodpovedá stuhe s rovnakým počtom pruhov. Autorom je Peter Valach. (Pozri obr. č. 31.)

Po roku 2002 boli po medailách a krížoch zriadené aj ďalšie vyznamenania, ktoré patria do skupiny dekorácií, čiže išlo o vojenské odznaky. V uvedenom roku bol zriadený Čestný odznak Ozbrojených síl SR a Odznak náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR⁵² a v roku 2015 odznak Za bojový kontakt.⁵³ Všetky uvedené odznaky udeľuje náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR.

⁵² § 137 ods. 1 zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl SR v znení neskorších predpisov.

⁵³ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2015, z 10. septembra 2015, čiastka

Čestný odznak Ozbrojených síl SR má tvar kruhu, je jednostranný a má tri stupne. Čestný odznak predstavuje rupertský kríž. Reliéf kríža plynulo mierne stúpa od okrajov do stredu a v strede má disk, na ktorom je položený štít so štátnym znakom SR. Na každom ramene kríža je reliéf sokola s rozopätými krídlami. Medzi ramenami kríža vychádzajú hroty mečov, pod ktorými sú lúče. Na zadnej strane odznaku je skrutka s maticou, ktorou sa prichytáva odznak na blúzu a pod ňou je miesto na matričné číslo. Priemer odznaku je 40 mm. Odznak má tri stupne: 1. stupeň – zlatistý, 2. stupeň – striebnistý, 3. stupeň – bronzový. Autorom odznaku je Štefan Novotný. (Pozri obr. č. 32.)

Odznak náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR má tvar kruhu, je jednostranný a má tri stupne. Na slovanskom obrannom štíte je v strede položený blatnícky meč, ktorého koniec rukoväte a špic meča mierne prevyšujú štít. Po jeho pravej a ľavej strane sú umiestnené slovanské sekery (na ľavej strane obrátená sekera), na nich, od rukoväte meča po jeho oboch stranách v dolnej polovici štítu, mierne kopírujúce jeho zaoblenie, sú položené po jednej lipovej ratolesti s piatimi listami. Priemer odznaku je 40 mm. Odznak má tri stupne: 1. stupeň – zlatistý, 2. stupeň – striebnistý, 3. stupeň – bronzový. Autorom odznaku je Peter Valach. (Pozri obr. č. 33.)

Odznak Za bojový kontakt má tvar kruhu, je jednostranný a nemá stupne. Na averze sú do kruhu vpravo a vľavo umiestnené obrnené ruky (ľavá a pravá) držiace skrížené meče symbolizujúce kontakt (boj); v strede je umiestnený štátny znak SR. Na reverznej strane odznaku, ktorá nemá výzdobu, obsahuje miesto na matričné číslo a pripínací mechanizmus. Odznak má priemer 40 mm a je vyrobený zo strieborného matovaného bieleho kovu (falošné striebro) a jeho hrúbka je 2 mm. Zmenšenina (miniatura) má malý pripínací mechanizmus, ktorého priemer je 15 mm a jeho hrúbka je 1,5 mm. Autorom odznaku je Peter Valach. (Pozri obr. č. 34.)

Okrem uvedených vojenských vyznamenaní k významným výročiam a udalostiam SR, Ozbrojených síl SR, ako aj k ďalším výnimočným udalostiam minister obrany SR zriadil i ďalšie vyznamenania.⁵⁴ Uvedené vyznamenania boli udeľované v čase pripomenutia si tejto významnej udalosti. Išlo o nasledujúce medaily: Pamätná medaila k 60. výročiu ukončenia druhej svetovej vojny (2005), Pamätná medaila k 15. výročiu vzniku Ozbrojených síl SR (2008), Pamätná medaila za účasť v boji proti fašizmu a za oslobodenie vlasti (2009), Pamätná medaila k 20. výročiu vzniku Ozbrojených síl SR (2012), Pamätná medaila k 10. výročiu vstupu SR do NATO (2013) a Pamätná medaila k 70. výročiu Slovenského národného povstania a ukončenia druhej svetovej vojny (2014).

Pamätná medaila k 60. výročiu ukončenia druhej svetovej vojny bola zriadená v roku 2005,⁵⁵ bola kruhového tvaru, dvojstranná, a nemala stupne. Na ploche averzu bol zobrazený obrátený meč, a krížom cez jeho čepeľ, bližšie k jeho chránidlu, bola štylizovaná lipová ratolesť so šiestimi listami a dvoma kvetmi. Naľavo nad čepeľou meča bola umiestnená arabská číslica 60, ktorá predstavovala roky od ukončenia vojny. Pod lipovou ratolesťou v dolnej časti bolo šesť päťramenných hviezd, pričom každá symbolizovala 10 rokov, čo predstavovalo 60 rokov od ukončenia najvýznamnejších historických udalostí 20. storočia. Po obvode medaily v kruhopise bol majuskulným písmom uvedený text VÝROČIE UKONČENIA DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký

63, č. 2. Služobný predpis hlavného služobného úradu pre štátnu službu profesionálnych vojakov č. 65/2015 o zriadení vojenského odznaku Za bojový kontakt, s. 9-13.

⁵⁴ § 137 v ods. 8 zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl SR a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁵⁵ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2005, z 26. apríla 2005, čiastka 19, č. 1. Rozkaz ministra obrany Slovenskej republiky č. 13/2005 o zriadení medaily k 60. výročiu ukončenia druhej svetovej vojny, s. 2-5.

1 mm. Na reverze, v strede jeho kruhu, bol znak ministra obrany Slovenskej republiky a po obvode v kruhopise majuskulným písmom text MINISTER OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY s letopočtom 2005 a dvoma päťramennými hviezdami. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Priemer medaily bol 40 mm, a bola pozlátená. Šírka stuhy bola 38 mm, bola trojfarebná bielo-modro-červená. Pruhy boli široké 12,6 – 12,6 – 12,6 mm. Stužka zodpovedala usporiadaniu farieb zo stuhy a na nej bola miniatúra dvoch skrížených ratolestí – šesťlistovej lipovej a šesťlistovej olivovej. Rozmery 38 x 10 mm. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 35.)

Pamätná medaila k 15. výročiu vzniku Ozbrojených síl SR bola zriadená v roku 2008,⁵⁶ medaila mala kruhový tvar, bola dvojstranná a nemala stupne. Na ploche averzu medaily bola ľavošikmo zobrazená puška a nad ňou v hornej časti boli umiestnené dva letopočty 1993 a 2008, ktoré vymedzovali 15. výročie existencie ozbrojených síl. Pod puškou naľavo, súbežne kopírujúc obvod medaily, bola umiestnená lipová ratolešť s piatimi lístkami a tromi kvetmi. V kruhopise vymedzenom pažbou a hlavňou pušky bol majuskulným písmom uvedený nápis 15. VÝROČIE VZNIKU OS SR. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Reverz – umiestnený znak Ozbrojených síl SR a pod ním bolo miesto na matričné číslo. Po obvode v kruhopise bol majuskulným písmom uvedený nápis MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Priemer medaily je 35 mm, pričom bola zo strieborného patinovaného kovu. Stuha bola široká 38 mm, zelenej farby, na ktorej bolo 15 bielych pruhov. Usporiadanie a šírka pruhov, zelená (4,5) – 29 pruhov (bielych 15 každý 1 mm a 14 zelených každý 1 mm) – zelený (4,5). Stužka zodpovedala farbe stuhy a v strede bola umiestnená kovová miniatúra averzu. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 36.)

Pamätná medaila za účasť v boji proti fašizmu a za oslobodenie vlasti bola zriadená v roku 2009,⁵⁷ bola kruhového tvaru, dvojstranná a nemala stupne. Na averze bola umiestnená holubica (symbol mieru), ktorá presahovala zvislý červený výrez. Pod ňou bol farebný štátny znak. Štátny znak a holubicu predeľoval horizontálne rozdelený ostnatý drôt, ktorý symbolizoval koncentračné tábory. Nad ním boli letopočty, napravo 1944, 2009 – symbol 65 rokov od Slovenského národného povstania a naľavo 1945, 2010 – symbol 65 rokov od ukončenia druhej svetovej vojny a oslobodenia. Kompozícia bola doplnená kruhopisom: vpravo – ZA ÚČASŤ V BOJI PROTI FAŠIZMU, vľavo – ZA OSLOBODENIE VLASTI. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverze bol znak Ministerstva obrany SR, a v kruhopise majuskulným písmom bol nápis MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. V dolnej časti bolo miesto na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Priemer medaily bol 35 mm, a bola z matného bieleho kovu. Stuha mala šírku 38 mm, usporiadanie farieb: bielo-červeno-bielo-modro-bielo-červeno-bielo-modro-bielo-červeno-bielo-modro-bielo-červeno-bielo-modro-bielo-červeno-bielo. Šírka pruhov: 3 – 1 – 1 – 1 – 3 – 1 – 1 – 1 – 2 – 10 – 2 – 1 – 1 – 1 – 3 – 1 – 1 – 1 – 3 mm. Stužka zodpovedala usporiadaniu farieb zo stuhy. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 38.)

Pamätná medaila k 20. výročiu vzniku Ozbrojených síl SR bola zriadená v roku 2012⁵⁸,

⁵⁶ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2008, z 11. marca 2008, čiastka 26, č. 2. Služobný predpis hlavného služobného úradu pre štátnu službu profesionálnych vojakov č. 29/2008 o zriadení vojenskej medaily Pamätná medaila k 15. výročiu vzniku ozbrojených síl Slovenskej republiky, 7 – 10.

⁵⁷ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2009, z 20. júla 2009, čiastka 53, č. 3. Služobný predpis hlavného služobného úradu pre štátnu službu profesionálnych vojakov č. 56/2009 o zriadení vojenskej medaily Pamätná medaila za účasť v boji proti fašizmu a za oslobodenie vlasti, s. 6-9.

mala kruhový tvar a nemala stupne. Na averze v obdĺžnikovom poli, približujúcom sa k heraldickému štítu, bola osadená kompozícia, ktorú vytváral heraldicky tvaroslovne štylizovaný strom života, ktorého národný charakter bol vyjadrený druhom stromu – lipou. Jeho kmeň s konármi zobrazoval dvojkríž, čo vyjadrovalo štátnu príslušnosť. Takto opísaný symbol predstavoval národ, štát a vlasť. Na kmeni stromu boli položené dva skrížené meče, tradičný symbol vojenstva, vyjadroval potrebu a schopnosť obrany týchto hodnôt. V strede pod obdĺžnikom bola umiestnená číslica 20. V kruhopise bol majuskulným písmom uvedený názov OZBROJENÉ SILY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverze, v strede plochy bol umiestnený znak Ozbrojených síl SR a v kruhopise majuskulným písmom nápis MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. V dolnej časti bolo miesto na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Priemer medaily bol 35 mm a bola z matného bieleho kovu. Stuha bola široká 38 mm bielo-modro-bielo-červeno-bielo-červeno-bielo-modro-biela a šírka jednotlivých pruhov: 4 – 2,5 – 5 – 5 – 5 – 5 – 2,5 – 4 mm. Dĺžka stuhy bola 65 mm. Farebné prevedenie stužky sa zhoduje s farbami stuhy, jej rozmery boli 38 x 11 mm. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 37.)

Pamätná medaila k 10. výročiu vstupu SR do NATO bola zriadená v roku 2013,⁵⁹ mala kruhový tvar, bola dvojstranná a nemala stupne. Na averze, zvislé pole (charakteristickým kompozičným prvkom) bolo umiestnené do kruhového formátu, pričom bolo farebne (modro) zvýraznené. Do zvislého poľa boli umiestnené dominantné prvky v poradí, v hornej časti štátny znak SR, pod ním znak NATO a na ploche medzi nimi bola vložená arabská číslica 10, vyjadrujúca významné jubileum. Zvislé pole bolo po stranách v dolnej časti ohraničené trojitým, stupňovitým lemovaním, ktoré vystihovalo postupnosť krokov, predchádzajúcich vstupu SR do Severoatlantickej aliancie. Kompozícia bola doplnená lipovými ratolesťami, ktoré boli po stranách zvislého lemovaného poľa. Nad lipovými ratolesťami boli letopočty 2004 a 2014. Po obvode okraja medaily bol v kruhopise majuskulným písmom uvedený text VÝROČIE VSTUPU SLOVENSKEJ REPUBLIKY DO NATO. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverze v strede jeho plochy bol umiestnený znak Ozbrojených síl SR a po obvode v kruhopise majuskulným písmom text MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, a v dolnej časti bolo miesto na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Priemer medaily bol 35 mm a farba kovu medaily bola z matného bieleho kovu. Stuha bola široká 38 mm, bola v dominantnej modrej farbe NATO so striedaním s bielou. Usporiadanie farieb bolo nasledovné bielo-modro-bielo-modro-bielo-modro-bielo-modro-biela. Stužka bola široká 38 mm a výška 11 mm, zodpovedala usporiadaniu farieb na stuhe. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 39.)

Pamätná medaila k 70. výročiu Slovenského národného povstania a ukončenia druhej svetovej vojny bola zriadená v roku 2014,⁶⁰ mala kruhový tvar, dvojstranná a nemala

⁵⁸ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2012, z 9. októbra 2012, čiastka 50, č. 1. Služobný predpis hlavného služobného úradu pre štátnu službu profesionálnych vojakov č. 52/2012 o zriadení vojenskej medaily Pamätná medaila k 20. výročiu vzniku ozbrojených síl Slovenskej republiky, s. 2-7.

⁵⁹ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2013, z 20. decembra 2013, čiastka 97, č. 1. Služobný predpis hlavného služobného úradu pre štátnu službu profesionálnych vojakov č. 96/2013 o zriadení vojenskej medaily Pamätná medaila k 10. výročiu vstupu Slovenskej republiky do NATO, 2 – 5.

⁶⁰ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, roč. 2014, z 2. júna 2014, čiastka 47, č. 1.

stupne. Na averze bola umiestnená rozkrídlená biela holubica, ktorej vrchné časti krídiel presahovali do siedmich letokruhov zrezaného stromu. Počet letokruhov, z ktorých každý symbolizuje 10 rokov, predstavovalo 70 rokov od najvýznamnejších historických udalostí rokov 1944 a 1945, a to SNP a ukončenia druhej svetovej vojny. V hornej časti nad holubicou bol umiestnený štátny znak SR. Od stredu naľavo nad vnútorným letokruhom boli umiestnené letopočty 1944 – 2014 a od stredu napravo letopočty 1945 – 2015. Po vonkajšej strane obvodu bol v kruhopise majuskulným písmom uvedený text 70. VÝROČIE SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO POVSTANIA A UKONČENIA DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY, ktorého začiatok a koniec bol v strede dolnej časti označený bielou hviezdikou. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Na reverze v strede jej plochy bol umiestnený znak Ministerstva obrany SR a v kruhopise majuskulným písmom text MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. V dolnej časti bolo miesto na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany medaily bol v plastickej forme lem široký 1 mm. Priemer medaily bol 35 mm a medaila bola z matného bieleho kovu. Stuha mala šírku 38 mm, bola červenej farby a v jej strednej časti bolo umiestnených sedem (7) bielych pruhov, z ktorých každý z nich symbolizoval 10 rokov, čo predstavovalo 70 rokov od najvýznamnejších historických udalostí rokov 1944 a 1945. Samotné usporiadanie pruhov sa začínalo v strede bielym pruhom a pokračovalo doľava aj doprava z každej strany tromi bielymi pruhmi. Šírka jednotlivých pruhov: červený (7,75) – biely (1,5) – červený (2) – biely (1,5) – červený (2) – biely (1,5) – červený (2) – biely (1,5) – červený (2) – biely (1,5) – červený (2) – biely (1,5) – červený (7,75 mm). Farby stužky sa zhodovali s farbami stuhy. Autorom medaily je Peter Valach. (Pozri obr. č. 40.)

Po roku 2002, po zriadení Ozbroyených síl SR,⁶¹ bolo zrušené vojenské vyznamenanie Medaila Za účasť v pozorovateľských misiách Armády Slovenskej republiky zriadená ako prvé vojenské (rezortné) vyznamenanie v roku 1994. Namiesto neho bola v roku 2002 zriadená medaila Za službu v mierových pozorovateľských misiách, ktorú udeľuje náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl SR. Medaila má kruhový tvar, je dvojstranná, má šesť stupňov. Na averze je v strede zemeguľa, ktorá je ovenčená po jej stranách dvomi lipovými ratolesťami a nad ňou v hornej časti je umiestnená holubica symbolizujúca posla mieru. Po obvode medaily je v kruhopise majuskulným písmom uvedené ZASLUŽBU V MIEROVÝCH POZOROVATEĽSKÝCH MISIÁCH. Na reverze je umiestnený znak Ozbroyených síl SR, a v kruhopise je majuskulným písmom uvedené MINISTER OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Medaila má priemer 36 mm a je z bieleho kovu upraveného patinou. Stuha je modrej farby, široká 38 mm. Na ľavom okraji stuhy sú biele, modré a červené pruhy. Šírka pruhov je 29 – 3 – 3 – 3 mm. Medaila má šesť stupňov a udeľuje sa za vyslanie a účasť v mierovej pozorovateľskej misii, a to po prvom vyslaní I. stupeň, po druhom vyslaní II. stupeň, po treťom a ďalšom vyslaní III. stupeň až VI. stupeň. Jednotlivé stupne vyznamenania sú vyjadrené na stuhe kovovými kruhovými štítkami s rímskymi číslicami I – VI. Stužka zodpovedá stuhe s rovnakým počtom pruhov. Jednotlivé stupne sú rovnako označené, ako na stuhe v strede, kovovým kruhovým štítkom. Autorom medaily je Peter Zelizňák. (Pozri obr. č. 41.)

Služobný predpis hlavného služobného úradu pre štátnu službu profesionálnych vojakov č. 41/2014 o zriadení vojenskej medaily Pamätná medaila k 70. výročiu Slovenského národného povstania a ukončenia druhej svetovej vojny, s. 2- 5.

⁶¹ Zákon č.321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky. Ozbrojené sily SR je názov profesionálnych vojenských síl Slovenskej republiky. Vznikli 1. júla 2002 reorganizáciou dovtedajšieho obranného systému. Boli zložené z pozemných síl OS SR, vzdušných síl OS SR, síl výcviku a podpory OS SR a ďalších útvarov a jednotiek podriadených priamo Generálnemu štábu. Sily výcviku a podpory boli zrušené 30. novembra 2014.

Vojenské (rezortné) vyznamenania zriadené po roku 2002 a po ich správnom členení v roku 2015, podľa jednotlivých typov dekorácií majú z hľadiska formálneho porovnávania približne rovnaké rozmery. Ich veľkosť, respektíve priemer modulu medailí a krížov sa pohyboval od 35 do 40 mm a odznakov od 40 do 50 mm. Typickým prvkom na averze, ale aj na reverze medailí, ktorý sa postupne objavuje po obvode vonkajšej strany medaily, bol plastický lem široký 1 mm. Grafika modulov všetkých dekorácií je plastická, väčšinou ide o vystúpenú vrstvenú grafiku. Motívy na averze vyznamenaní zodpovedali grafickému stvárneniu rôznych historických obrazov, kríža, ako aj zvierat v kombinácii s vojenskými symbolmi, ako napríklad meč, štít, slovanská sekera bradatica, ako i lipová a olivová ratolesť a pod. Na reverznej strane sú umiestnené symboly Ministerstva obrany SR, Ozbrojených síl SR, ale i iné textové nápisy. Niektoré vyznamenania sú z homogénneho materiálu, ale i kombinované s kovom a smaltom. Väčšinou je farebný smalt použitý na vyznamenaniach so štátnym znakom SR alebo aj pre zvýraznenie niektorých dominantných prvkov medaily, kríža či odznaku.

Stuha a jej farba je veľmi dôležitou súčasťou vyznamenaní, preto lebo stužka zodpovedajúca jej farbe pri bežnom používaní priamo zastupuje konkrétne vyznamenanie. Veľkosť stuhy zriadených vyznamenaní má určené rozmery šírky 38 mm a dĺžky 65 mm. Všetky medaily a kríže majú prievlečnú stuhu, ktorá sa pre upevnenie vyznamenania používa najčastejšie.⁶² Najčastejšie používané farby stúh na jednotlivých vyznamenaniach, čiže na medailách a krížoch, sú farby slovanskej trikolóry biela, modrá, alebo červená. Uvedené farby, popríklad i ďalšie doplnené vhodným počtom farebných pruhov alebo aj doplnené o niektoré ďalšie farby v rôznej kombinácii, napríklad zelená, žltá a pod. Na niektorých stuhách sú umiestnené kovové, respektíve plechové platničky s názvom miesta pôsobenia v operácii alebo názov operácie. Farby stužiek vyznamenaní zodpovedajú farbe, respektíve kombinácii farieb stuhy. Aj rozmery stužky majú určenú šírku 38 mm a výšku od 10 do 12 mm. Pri niektorých medailách a krížoch sa na ich stužkách umiestňuje symetricky v strede alebo asymetricky naľavo medailónik, ktorý zodpovedal averzu a farbe kovu ich stupňa. Vo výnimočnom prípade bola na stužke Pamätnej medaily k 60. výročiu ukončenia druhej svetovej vojny umiestnená prekrížená lipová a olivová ratolesť, ktoré symbolizovali víťazstvo.

Vojenské, bojové zástavy

Zástavy, ktoré sú zhotovované z textilu a určené na označovanie svojho nositeľa, sú predmetom skúmania vexilológie. Historické skúsenosti potvrdzujú, že aj v tomto procese skúmania tvorby a vývoja zástav je heraldika najbližšou príbuznou vedou vexilológie. Pri tvorbe a vexilologickom opisovaní používame niektoré heraldické pravidlá a taktiež využívame heraldický⁶³ aj vexilologický pojmový aparát.⁶⁴ To nám

⁶² Podľa spôsobu väzby stuhy, jej vypnutia a pripevnenia k vlastnému vyznamenaniu sa rozlišuje niekoľko druhov stúh. 1. trojuholníková, typická pre rakúsko-uhorské a maďarské vyznamenania; 2. prievlečná, ktorá sa najčastejšie používa; 2. pentagonovitá, typická pre ruské a sovietske vyznamenania; 3. oblúčková, typická pre nemecké vyznamenania; 4. dvojrahnová, používa sa na anglických vyznamenaniach; 5. s rámčekom, a to s pevným a posuvným; 6. so závesnou sponou, napríklad ratolesť; 7. motýľovitá, bola typická pre dámske rady. www.valka.cz

⁶³ VRTEL, Ladislav. *Heraldická terminológia*. Bratislava : Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2009. ISBN 978-80-970196-0-0.

⁶⁴ Základné pojmy: roh – vo všeobecnosti vrchol vlajky pri žrdi; cíp – vlajúci vrchol vlajky; okraj – hrana vlajky; kantón – časť, pri hornom rohu vlajky (napr. hviezdy na vlajke USA sú umiestnené v kantóne vlajky); žrd' – tyč, na ktorej je vlajka uchytená; žrd'ová časť – časť vlajky, ktorá je najbližšie k žrdi; vlajúca časť – naopak žrd'ovej časti, časť vlajky, ktorá vlaje (pozn.: možno povedať, že žrd'ová časť je ľavá a vlajúca pravá polovica vlajky); pole (list) – základná plocha alebo základná farba ako pozadie vlajky; emblém – akýkoľvek znak umiestnený na liste alebo v poli.

umožňuje, uľahčuje a napomáha správne uplatňovaniu pravidiel vexilológie, ako i ďalších jej príbuzných disciplín.

Vojenská bojová zástava, ktorá je v predmetnej štúdii jedným z objektov nášho záujmu, patrí medzi prvé a zároveň medzi hlavné symboly vojenských zväzkov a vojenských útvarov Armády SR a následne Ozbrojených síl SR. Predstavuje symbol morálnej cti a vojenskej statočnosti v boji za víťazstvo nad nepriateľom, za svoju vlasť. Po vzniku Armády SR boli vytvorené administratívne a legislatívne predpoklady pre zriadenie a zavedenie, ako aj zapožičiavanie bojových zástav. O tri roky neskôr, 30. januára 1997, bol vydaný interný predpis o zriadení a zavedení bojových zástav v rezorte ministerstva obrany.⁶⁵

Pri vexilologickom opisovaní používame niektoré heraldické pravidlá a taktiež využívame heraldický⁶⁶ aj vexilologický⁶⁷ pojmový aparát. Pre praktické potvrdenie nášho konštatovania vojenskú bojovú zástavu zapožičal prezident SR 5. pluku špeciálneho určenia Žilina, ⁶⁸ prvému vojenskému útvaru v Armáde SR, ktorý je nositeľom historického a čestného názvu Žilinský pluk Jozefa Gabčíka.⁶⁹

Prvá bojová zástava má na liste lícnej strany umiestnený rozvinutý štátny znak SR (dvojitý strieborný kríž, vztýčený na strednom vyvýšenom vršku modrého trojvršia) a okolo okraja je rozmiestnený nápis zlatým písmom ARMÁDA (na vlajúcej časti) SLOVENSKEJ (na hornej časti) REPUBLIKY (na žrdovej časti) a ČEŠŤ A SLÁVA (na spodnej časti listu zástavy).⁷⁰ Na začiatku nápisu v dolnom cípe je umiestnený na krátkej zlatej vetvičke jeden lipový lístok. Rub zástavy tvorí plocha, na ktorej v hornej polovici zástavy súběžne s okrajom je vyšitý názov útvaru, a to v dvoch riadkoch pod sebou. V spodnej polovici listu zástavy je umiestnený priznaný znak ministrom obrany. Zlaté lipové ratolesti, každá s tromi listami, sú umiestnené v dolnom a hornom rohu, dolnom a hornom cípe bojovej zástavy tak, že najvyšší lístok (stredný) smeruje do rohu bojovej zástavy. Po obvode troch strán zástavy, a to na spodnom okraji, vlajúcom a hornom okraji, ktorých veľkosť je 75 mm a hrúbka 5 mm v zlatej farbe. (Pozri obr. č. 42.)

V roku 1997 prezident SR zapožičal bojovú zástavu Vojenskej leteckej akadémii gen. M. R. Štefánika v Košiciach, Vojenskej akadémii v Liptovskom Mikuláši a 37. protiletadlovej brigáde Pezinok.⁷¹ Po odbornej analýze lícnej strany bojovej zástavy sa konštatovalo, že heraldika nepozná termín rozvinutý štátny znak. Preto bol zmenený na lícnej strane tzv. rozvinutý štátny znak na štátny znak SR.⁷² Už v roku 1998 bol na lícnu

PURDEK, Imrich. *Československá a slovenská vojenská symbolika v priesečníku heraldiky, faleristiky a vexilológie (1914 – 1945)*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2015, s. 22-24. ISBN 978-80-89523-31-3.

⁶⁵ RMO č. 3/1997 o zriadení a zavedení vojenských zástav v rezorte ministerstva obrany. Ustanovuje zloženie, príslušnosť, popis a spôsob odovzdávania vojenskej zástavy.

⁶⁶ VRTEL, Ladislav. *Heraldická terminológia*. Bratislava : Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2009. ISBN 978-80-970196-0-0).

⁶⁷ PURDEK, Imrich. *Československá a slovenská vojenská symbolika v priesečníku heraldiky, faleristiky a vexilológie (1914 – 1945)*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2015, s. 22-24. ISBN 978-80-89523-31-3.

⁶⁸ Prezident Slovenskej republiky podľa § 7 ods. 3, písm. e) zákona 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky zapožičiava vojenským útvarom a vojenským zväzkom bojové zástavy.

⁶⁹ Rozkaz prezidenta Slovenskej republiky č. 5 z 30. januára 1997 o zapožičaní bojovej zástavy.

⁷⁰ Od 1. júla 2002, nadobudnutím účinnosti zákona č. 321/2002 o ozbrojených silách Slovenskej republiky, sa používa nápis: OZBROJENÉ SILY SLOVENSKEJ REPUBLIKY – ČEŠŤ A SLÁVA.

⁷¹ Rozkaz prezidenta Slovenskej republiky č. 49/1997 o zapožičaní bojovej zástavy, z 9. júla 1997, rozkaz prezidenta Slovenskej republiky č. 61/1997 o zapožičaní bojovej zástavy, z 27. augusta 1997, rozkaz prezidenta Slovenskej republiky č. 94/1997 o zapožičaní bojovej zástavy, z 22. decembra 1997.

⁷² Štátny znak SR tvorí na červenom ranogotickom štíte dvojitý strieborný kríž, vztýčený na

stranu bojovej zástavy v súlade so zákonom o štátnych symboloch umiestnený štátny znak SR. Zároveň boli doplnené zlaté lipové ratolesti, každá s tromi listami umiestnenými v dolnom a hornom rohu, dolnom a hornom cípe bojovej zástavy tak, že najvyšší listok (stredný) smeruje do rohu bojovej zástavy. Takto upravená bojová zástava bola z úrovne prezidenta SR zapožičaná 23. tankovej brigáde Kežmarok.⁷³ (Pozri obr. č. 43.)

V roku 2006 boli prijaté smernice ustanovujúce zásady a pravidlá tvorby a výberu vojenskej symboliky a postupy, okrem iného aj zapožičiavanie bojových zástav vojenským zväzkom a vojenským útvarom.⁷⁴ Uvedená norma rieši administratívne postupy procesu zapožičiavania bojovej zástavy a konštrukciu a popis bojovej zástavy.

Na líčnej strane zástavy v strede poľa so strieborným lemom je umiestnený štátny znak SR. V poli zástavy je okolo okraja rozmiestnený nápis OZBROJENÉ SÍLY SLOVENSKEJ REPUBLIKY – ČEŠŤ A SLÁVA. Nápis sa začína v ľavom dolnom rohu bojovej zástavy z čelného pohľadu lipovou ratoľstou s tromi lístkami a slovami OZBROJENÉ SÍLY. Súbežne s horným okrajom je nápis SLOVENSKEJ, súbežne s pravým okrajom nápis REPUBLIKY. Na spodnom okraji je heslo ČEŠŤ A SLÁVA. Všetky obrazce a nápisy sú vyšité niťou. Zlaté lipové ratolesti sú umiestnené vo všetkých rohoch bojovej zástavy tak, že najvyšší listok smeruje do rohu bojovej zástavy. Kresba tkaniva a stopky listov sú vyšité čiernou niťou. Rubovú stranu zástavy tvorí plocha, na ktorej sú rovnako ako na líčnej strane rozmiestnené v rohoch štyri lipové ratolesti. V hornej polovici súbežne s okrajom je zlatou niťou vyšitý názov vojenského zväzku alebo vojenského útvaru, a to spravidla v dvoch, výnimočne v troch riadkoch pod sebou. Do spodnej polovice plochy bojovej zástavy sa po priznaní ministrom obrany umiestňuje znak zväzku alebo útvaru.⁷⁵ Bojová zástava je bordovej farby a zástavy pre zväzky a útvary vyslané na plnenie úloh mimo územia SR sú zhotovené z látky bielej farby. (Pozri obr. č. 44 a 45.) Strapce sú po troch stranách zástavy dĺžkou 75 mm a hrúbkou 5 mm v zlatej farbe. Okraje bojovej zástavy sú na líčnej a rubovej strane lemované 25 mm širokým zlatým lemom. Žrd' zástavy je drevená s kovovou korunkou tvaru hrotu.

V úvode tejto časti štúdie sme uviedli, že bojová zástava je jeden z hlavných symbolov, ak nie jej hlavný symbol vojenského zväzku alebo vojenského útvaru. Bojová zástava je skutočný symbol vysokej morálky, disciplíny, vojenskej statočnosti a cti, predovšetkým pre tých príslušníkov vojenských zväzkov a vojenských útvarov, ktorým bola zástava zapožičaná. Od roku 1993 prezident SR zapožičal bojovú zástavu trom vojenským zväzkom,⁷⁶ siedmim vojenským útvarom,⁷⁷ z toho trom jednotkám, ktoré plnili úlohy mimo územia SR a dvom vojenským vysokým školám (vojenským akadémiám).⁷⁸

strednom vyvýšenom vršku modrého trojvršia. Vyobrazuje sa farebne. Výnimočne, ak to nie je z objektívnych dôvodov možné alebo vhodné, možno od farebného vyobrazenia upustiť. O spôsobe používania štátneho znaku v ozbrojených silách Slovenskej republiky rozhoduje minister obrany SR. Driek a ramená kríža sú na koncoch rozšírené a vhlbené, vrchy sú oblé. Zákon č. 63/1993 Z. z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní v znení neskorších zákonov.

⁷³ Rozkaz prezidenta Slovenskej republiky č. 73/1998 o zapožičaní bojovej zástavy, zo 6. októbra 1998.

⁷⁴ Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky, ročník 2006, z 18. decembra 2006, čiastka 46, č. 1 Smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 10/2006 o vojenskej symbolike, s. 2-13.

⁷⁵ Tamže, s. 3-6, 12-13.

⁷⁶ 37. protiletadlová brigáda Pezinok (1997), 23. tanková brigáda Kežmarok (1998), 2. mechanizovaná brigáda Prešov (2010).

⁷⁷ 5. pluk špeciálneho určenia Žilina (1997), 11. mechanizovaný prápor Martin (2003), Vojenská spravodajská služba (2004), 23. mechanizovaný prápor Michalovce (2005), Slovenská jednotka 1. čs. práporu KFOR (2002), Vojenský útvar 1084 – ženijná jednotka Ozbrojených síl SR (2003), Vojenský útvar 1086 – jednotka radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Ozbrojených síl SR (2003).

⁷⁸ Vojenská letecká akadémia generála M. R. Štefánika v Košiciach (1997), Vojenská akadémia v Liptovskom Mikuláši (1997).

Záver

Na základe štúdia, tvorby a vývoja vojenskej symboliky a po jej analýze sme dospeli k záveru, že v užšom význame za rozhodujúce vojenské symboly môžeme považovať najmä vojenskú bojovú zástavu. Ide o jeden z hlavných symbolov, ktorý má významnú úlohu pri výchove profesionálnych vojakov, najmä v rozvíjaní tradícií vojenského zväzku alebo vojenského útvaru. Ďalším v oblasti tvorby a vývoja vojenskej symboliky je znak vojenského útvaru, školy a zariadenia, ktorý má svoj význam vo výchove príslušníkov, pretože vytvára pocit hrdosti na príslušnosť k svojmu útvaru alebo zariadeniu. Z priznaného znaku sa vyhotovuje jednotný rukávový znak, ktorý sa nosí na pravom rukáve vojenskej rovnošaty.

Mimoriadna pozornosť v štúdiu sa venuje vojenským vyznamenaniam na ocenenie výkonu štátnej služby, osobitných zásluh alebo mimoriadneho prínosu pre rozvoj ozbrojených síl, ako aj za plnenie ďalších úloh, záslužného činu alebo obetavosti pri plnení úloh počas krízovej situácie alebo mimoriadnej udalosti. Podarilo sa napraviť deformovaný, nesprávne nastavený a pojmoslovný systém – vojenské medaily a odznaky, ktorý nielen prehliadal, ale neakceptoval pravidlá faleristiky pre uvedenú oblasť.

V prvej časti štúdie sme odôvodnili členenie vojenskej symboliky, a to ponímanie v užšom význame, čo je aj základom štruktúry práce (okrem úvodu, prvej časti a záveru), čiže za vojenské symboly považujeme znaky a odznaky, vojenské vyznamenania a vojenskú, bojovú zástavu. Vojenská symbolika pre širšie chápanie, medzi ktoré sme zaradili ďalšie vojenské symboly, okrem vojenskej rovnošaty, ktorá má svoj špecifický význam, aj čestné a historické názvy vojenských zväzkov, vojenských útvarov, škôl a zariadení a označovanie vojenských hodností. Súčasne sa ukazuje, že existuje celý rad ďalších doplňujúcich symbolov, ktoré sú z pohľadu vážnosti nezanedbateľnými prvkami, označujúcimi profesijné zaradenie a zameranie príslušníkov ozbrojených síl. Medzi tieto symboly môžeme zaradiť rozlišovacie znaky druhov vojsk a služieb a ich farebné rozlíšenie. Výskum v širšom význame nám ukázal, že každý z uvedených symbolov užšieho a širšieho významu, ako aj ďalšie doplňujúce symboly, majú svoj špecifický význam a prešli dlhodobým vývojom.

V závere štúdie sa žiada uviesť, že v nasledujúcom období sa bude potrebné venovať a riešiť tvorbu a vývoj vojenskej symboliky širšieho významu, ako aj ďalšie doplňujúce vojenské symboly. Myslíme si, že je to nevyhnutné, pretože táto časť vojenskej symboliky takto doposiaľ nebola riešená.

Použité obrázky v štúdiu boli prevzaté z nasledujúcej literatúry:

Vojenská symbolika Slovenskej republiky 1993 – 2009. Bratislava : Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, 2009, s. 20-33. ISBN 978-80-89261-31-4.

PURDEK, Imrich – ZELIZŇÁK, Peter a kol. Vojenská symbolika Slovenskej republiky. Vojenské zástavy, rovnošaty, hodnosti, vyznamenania, znaky a odznaky. Bratislava : Magnet press Slovakia, 2006, s. 168. ISBN 80-98169-09-0.

Dokumentácia Rady pre vojenskú symboliku Ministerstva obrany SR: ročníky 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016.

Vlastná zbierka autora.

Obrazová príloha

Veliteľstvo
pozemných síl

Veliteľstvo
vojenského
zdravotníctva

Protiletadlová raketová
brigáda Nitra

Brigáda velenia, riadenia
a prieskumu Zvolen

Obr. č. 1

Veliteľstvo
vzdušných síl Zvolen

11. mechanizovaný
prápor Martin

21. mechanizovaný
prápor Trebišov

Samohybny
delostrelecký oddiel
Michalovce

Obr. č. 2

Personálny úrad OS SR
Liptovský Mikuláš

Vojenský
vysokošpecializovaný ústav
pre choroby pľúče Nová
Polianka

Vojenský
zdravotnícky ústav
Liptovský Mikuláš

Vojenská prokuratúra

Centrum výcviku
Lešť

Vojenské
obránné
spravodajstvo

Vojenský
veterinárny ústav
Košice

Bezpečnostný úrad
Ministerstvo obrany SR

Obr. č. 3

Ministerstvo obrany Slovenskej
republiky

Minister obrany Slovenskej republiky

Ozbrojené sily Slovenskej republiky

Generálny štáb Ozbrojených síl SR

Náčelník
Generálneho štábu
Ozbrojených síl SR

Vojenské spravodajstvo

Obr. č. 4

Prápor ISTAR
Prešov

Prápor CSS
Prešov

12. mechanizovaný
prápor
Nitra

Prápor výcviku
Martin

Dopravné krídlo
Kuchyňa

Vrtuľníkové krídlo
Prešov

Prápor radiolokačného
prieskumu
Zvolen

Veliteľstvo logistiky

Obr. č. 5

Veliteľstvo
síľ výcviku a podpory
Trenčín

13. mechanizovaný
prápor Levice

Základňa stacionárnych
komunikačných
a informačných
systémov Trenčín

Prápor
logistickej podpory
Prešov

Obr. č. 6

Vojenská polícia
Banská Bystrica

Vojenský ústav hygieny
a epidemiológie
Bratislava

Vojenský úrad kvality

Obr. č. 7

1. mechanizovaná brigáda
Topoľčany

Obr. č. 8

2. mechanizovaná brigáda Prešov

Obr. č. 9

Ženíjný prápor Sereď

Obr. č. 10

Raketometný oddiel Rožňava

Obr. č. 11

22. mechanizovaný prápor
Michalovce

Obr. č. 12

Prápor radiačnej, chemickej
a biologickej ochrany Rožňava

Výsadkár Ozbroyených síl SR

Obr. č. 13

Pilot vzdušných síl

Obr. č. 14

Technik letectva vzdušných síl

Obr. č. 15

Letec – kozmonaut Slovenskej republiky

Obr. č. 16

Padákový odborník letectva

Obr. č. 17

Technik protivzdušnej obrany vzdušných síl

Obr. č. 18

Obr. č. 19

**Odznaky absolventov kurzov
vojenského obranného spravodajstva**

absolvent prípraveckého kurzu

absolvent veliteľsko-štábného kurzu

absolvent vyššieho veliteľsko-štábného kurzu

Obr. č. 20

Absolventské odznaky kurzov EOD

Absolventský odznak výcviku štábných dôstojníkov EOD

Absolventský odznak výcviku štábných dôstojníkov EOD

Obr. č. 21

**Najlepší poddôstojník
Ozbrojených síl Slovenskej republiky**

averz

reverz

Obr. č. 22

Najlepší vojak

averz
(rovnaký odznak pre všetky
sily OS SR)

reverz
Pozemné sily OS SR

reverz
vzdušné sily OS SR

reverz
sily výcviku a podpory OS SR

Obr. č. 23

**Pamätný kríž náčelníka
Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky**

averz

averz

averz

reverz

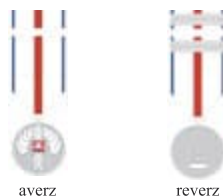
**Pamätný kríž za účasť
vo vojenskej operácii
Slovenskej republiky**

Obr. č. 24

**Medaila Vojenskej
kancelárie prezidenta**

Obr. č. 25

Medaila Vojenskej polície

Obr. č. 26

Medaila Vojenského spravodajstva

Obr. č. 27

Medaila Za zranenie v boji

Obr. č. 28

Obr. č. 29

**Pamätná medaila
Medzinárodného
centra EOD**

Obr. č. 30

**Pamätná medaila
pozemných síl
Ozbrojených síl SR**

Obr. č. 31

**Pamätná medaila
vzdušných síl
Ozbrojených síl SR**

Obr. č. 32

**Čestný odznak
Ozbrojených síl SR**

Obr. č. 33

**Odznak náčelníka Generálneho štábu
Ozbrojených síl SR**

Obr. č. 34

Odznak Za bojový kontakt

Miniatúra

Obr. č. 35

**Pamätná medaila
k 60. výročiu
ukončenia druhej
svetovej vojny**

avertz

reverz

Obr. č. 36

**Pamätná medaila
k 15. výročiu vzniku
Ozbrojených síl SR**

avertz

reverz

Obr. č. 37

**Pamätná medaila
k 20. výročiu vzniku
Ozbrojených síl SR**

avertz

reverz

Obr. č. 38

**Pamätná medaila
za účasť
v boji proti fašizmu
a za oslobodenie vlasti**

avertz

reverz

Obr. č. 39

**Pamätná medaila
k 10. výročiu
vstupu Slovenskej
republiky do
NATO**

avertz

reverz

Obr. č. 40

**Pamätná medaila
k 70. výročiu
Slovenského národného
povstania a ukončenia
druhej
svetovej vojny**

avertz

reverz

Medaila Za službu v mierových pozorovateľských misiách

Obr. č. 41

Obr. č. 42

5. pluk špeciálneho určenia Žilina

Obr. č. 43

23. tanková brigáda Kežmarok

Obr. č. 44

**Vojenský útvar 1084 Nitra – ženijná
jednotka Ozbrojených síl SR**

Obr. č. 45

**Vojenský útvar 1086 Nitra – jednotka
radiačnej, chemickej
a biologickej ochrany
Ozbrojených síl SR**

I. PURDEK: MILITÄRSYMBOLIK DES VERTEIDIGUNGSMINISTERIUMS DER SLOWAKISCHEN REPUBLIK UND DER STREITKRÄFTE DER SLOWAKISCHEN REPUBLIK AN DER NAHTSTELLE VON HERALDIK, FALLERISTIK UND VEXILLOLOGIE NACH 2002

Der vorliegende Text befasst sich mit der Bewertung und Analyse der Prozesse, die zur Erfassung, Gestaltung und Begutachtung der militärischen Symbolik des slowakischen Verteidigungsministeriums aus der Sicht der Heraldik, Falleristik und Vexillologie nach dem Jahr 2002 beigetragen haben. Besondere Aufmerksamkeit gilt den abschließenden Erkenntnissen, die anhand der Forschung, Gestaltung und Entwicklung der militärischen Symbolik errungen werden konnten. Die Erforschung des Themas hat ergeben, dass die von dem Verteidigungsministerium und den Streitkräften der Slowakischen Republik verwendeten militärischen Symbole sehr zahlreich und vielfältig sind, so dass ihre Klassifizierung in Gruppen gemäß ihrer inhaltlichen Bedeutung von Nöten war. Die vorliegende Studie unternimmt den Versuch der Einordnung der slowakischen militärischen Symbolik in ihrer engeren Bedeutung, d.h. der eigentlichen militärischen Symbole: der Kriegsfahne, das Kampfzeichen und die Kampfabzeichen (Abzeichen der militärischen Spezialverbände) und der militärischen Auszeichnungen. Diese Symbolgruppe wurde zum Hauptobjekt des Systematisierungs- und Einordnungsversuchs der militärischen Symbolik nach 2002 an der Nahtstelle von drei historischen Hilfswissenschaften, nämlich der Heraldik, Falleristik und Vexillologie. Im Beitrag werden die Rahmenbedingungen der Gestaltung, Entwicklung und Begutachtung der militärischen Symbolik analysiert. Eine der Schlussfolgerungen der diesbezüglichen Forschung ist die, dass die Erfassung der militärischen Symbole von kleinerer Bedeutung, d.h. der Ergänzungssymbole, die die berufliche Einordnung und den professionellen Fachbereich der Armeeingehörigen (u.a. die Unterscheidungsmerkmale von verschiedenen Truppenteilen, ihre farbliche Unterscheidung und weitere Erkennungsmerkmale) ebenfalls erforderlich ist. Aus der Untersuchung geht hervor, dass die Symbole in ihrer engeren als auch allgemeinen Bedeutung eine längere historische Entwicklung hinter sich haben und durch spezifische Merkmale gekennzeichnet sind. Neben der fachlich-historischen Beschreibung von ausgewählten militärischen Symbolen bietet die Studie auch zahlreiche Abbildungen im Anhang.